ಪ್ರತಿ ಶುಕ್ರವಾರ ಹೊರಡುತ್ತದೆ

ವಾರ್ಷಿಕ ಚಂದಾ:	ರೂ. ೧-೮-೦
ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಉಚಿತ	
ಅಂಚೆ ವೆಚ್ಚ ಬೇರೆ:	ಆಣೆ ೧॥
ಬಿಡಿ ಪತ್ರಿಕೆ:	೬ ಕಾಸು

ಕನ್ನಡನುಡಿ

ಸಂಪಾದಕ:
ಬಿ. ವೆಂಕೋಬರಾವ್, ಬಿ.ಎ.

Reg. No. M. 3975

ಮೈಸೂರು ವಿದ್ಯಾಖಾತೆಯ ಟಿ.ಬಿ.ಸಿ. ೭೪/೩೮-೯ನೆಯ (T.B.C. 74 of 38-9) ನಿರೂಪದ ಪ್ರಕಾರ 'ಕನ್ನಡನುಡಿ' ಯನ್ನು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಎಲ್ಲಾ ಹೈಸ್ಕೂಲು, ಮಿಡಲ್ ಸ್ಕೂಲು ಮತ್ತು ಟ್ರೈನಿಂಗ್ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಪುಸ್ತಕ ಭಂಡಾರಗಳಿಗೆ ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂದು ಮಂಜೂರಾಗಿದೆ.

ಸಂಪುಟ ೫ | ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ವಾರಪತ್ರಿಕೆ | ಸಂಚಿಕೆ ೨೧

ಬೆಂಗಳೂರು: ಶುಕ್ರವಾರ, ಮಾರ್ಚಿ ೧೯, ೧೯೪೩

ಪರಿಷತ್ತಿನ ಮುನ್ನಡೆ

೯

ಭರತವರ್ಷದ ಇತರ ಪ್ರಾಂತದ ಜೀವನ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳನ್ನೂ ಭರತವರ್ಷ ಅಲ್ಲದೆ ಪರದೇಶಗಳ ಜೀವನ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳನ್ನೂ ಕುರಿತ ಕೆಲವು ಮುಖ್ಯ ಅಂಶಗಳನ್ನಾದರೂ ನಮ್ಮ ಜನಕ್ಕೆ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡುವುದು ಕೇಂದ್ರ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಒಂದು ಕರ್ತವ್ಯ. ನಮ್ಮ ಹೊಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆರಂಭದೆಶೆಯಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರು ಬಂಗಾಳ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಿಂದ ಸಹಾಯವನ್ನು ಪಡೆದರು. ಅದೇ ರೀತಿಯ ಸಹಾಯ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಈ ಪ್ರಾಂತಗಳಿಂದಲೂ ಇತರ ಪ್ರಾಂತಗಳಿಂದಲೂ ಬೇರೆ ರೀತಿಯ ಸಹಾಯವನ್ನು ಈಗ ನಾವು ಪಡೆಯಬಹುದು. ಎಷ್ಟೇ ಉತ್ತಮ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದರೂ ಒಂದು ದೇಶಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಇತರ ದೇಶ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಿಂದ ಆಗುವ ಸಹಾಯ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಸಹಾಯವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಜನರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿರುವ ಅನೇಕ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ತಿದ್ದುವುದೂ ಆವಶ್ಯಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಾತನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳೋಣ. ಬಂಗಾಳದ ಲೇಖಕರು, ಹಿಂದಿ ಲೇಖಕರು, ಗುಜರಾತಿ ಲೇಖಕರು ಇದನ್ನು ಅದನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದಾರೆ, ನಮ್ಮ ಲೇಖಕರು ಇಂಥ ಉತ್ತಮ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿಲ್ಲ, ಎಂದು ಹೇಳುವ ಮಹನೀಯರುಂಟು. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಠಾಕೂರರನ್ನೇ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ; ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್, ಚೆಕೋವ್, ಪರ್ಲ್ ಬಕ್ ಇಂಥವರ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ಲಕ್ಷಣ, ಠಾಕೂರರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಇವರಿಗೆ ಅತೃಪ್ತಿ. ನಿಜವಾಗಿ ಆಯಾ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಿರುವ ಕೆಲಸವೇನು, ಆಯಾ ಲೇಖಕರ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಎಷ್ಟು ಎನ್ನುವ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಇದ್ದೇ ಇಂಥ ಮಾತನ್ನು ನಾವು ಆಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಇಲ್ಲದೆ ಇಂಥ ಮಾತನ್ನು ಆಡಿ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ.

ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಭರತವರ್ಷಕ್ಕೆಲ್ಲ ಒಂದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು ಆಗಬೇಕೆಂಬ ಒಂದು ಸಲಹೆ ಮುಂದೆಬರುತ್ತಿದೆ. ಒಂದೊಂದು ಜಾತಿ ಮತ ನುಡಿಯ ಮಂದಿ ಒಂದೊಂದು ಸ್ಥಾನವಾಗಬೇಕೆಂದು ಬಯಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಮಾತೊಂದು ಬರುವುದೇ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ವಿಷಯ. ಇತಿಹಾಸದ ಅಭಿಮಾನಿ ದೈವ ಭರತವರ್ಷದ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಏನು ಬರೆದಿದೆಯೋ ಹೇಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಅದು ಏನೇ ಆಗಿದ್ದರೂ, ಭರತವರ್ಷದ ಜನವೆಲ್ಲ ಒಂದು ಜನವಾಗಿ ಬಾಳಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆ ಉಳ್ಳವರು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಆವಶ್ಯಕವಾದ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ನಡಸಬೇಕು. ಭರತವರ್ಷದ ನಾನಾ ಭಾಷೆಗಳ ಪ್ರಮುಖ ಲೇಖಕರು ಸೇವಕರು ಒಂದು ಕಡೆ ಕೂಡಿ ಒಂದು ಗುರಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸತೊಡಗುವುದು ಈ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದೆ. ಭರತವರ್ಷದ ಉಳಿದ ಭಾಷೆಗಳ ಪರಿಷತ್ತುಗಳ ವಿಚಾರ ನಮಗೆ ಸಾಕಾದಷ್ಟು ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ತಿಳಿದಿರುವುದರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಪರಿಷತ್ತೇ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಕಾಲ ಬಾಳಿ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ಕೆಲಸಮಾಡಿ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳನ್ನು ಬಿಡದೆ ನಡಸಿ ಬುಡ ಭದ್ರವಾಗಿ ನಿಂತಿರುವ ಸಂಸ್ಥೆ. ಭರತವರ್ಷಕ್ಕೆಲ್ಲ ಒಂದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ ಆಗುವುದು ಆದರೆ ಅದನ್ನು ರೂಪುಗೊಳಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಹೊಣೆ ಹೆಚ್ಚು.

ಈ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ನಾವು ನಮ್ಮ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಭಾಷೆಗಳ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ, ಅವುಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಕುರಿತ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ, ಅವುಗಳಿಂದ ಉತ್ತಮ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಭಾಷಾಂತರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಬೇಕು. ಸದ್ಯದಲ್ಲಿ ಭರತವರ್ಷದ ಹತ್ತು ಭಾಷೆಗಳ ಪರವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಪಿ. ಇ. ಎನ್. (ಲೇಕನಿ) ಸಂಸ್ಥೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಹಕರಿಸಬೇಕು. ಪರದೇಶಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ಮುಖ್ಯ ವಿವರಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ಜನಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸಬಲ್ಲ ಮಹನೀಯರನ್ನು ಬೇಡಿ ಅತಂತ್ರವಲ್ಲದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಲು ತೊಡಗಬೇಕು.

ಮಹಿಳೆಯರ ಏಳಿಗೆಗೆಂದು ಪರಿಷತ್ತು ಈಗ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಒಂದು ಮಹಿಳಾ ಶಾಖೆಯನ್ನು ನಡಸಿದೆ. ಪರಿಷತ್ತು ನಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಕಾದಷ್ಟು ಉತ್ತೇಜನ ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಮಹಿಳಾಶಾಖೆಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಉತ್ತೇಜನ ಸಾಲದೆಂದು ಹೇಳುವುದೇನು? ಹೀಗಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮ ಸೋದರಿಯರು ಈ ಶಾಖೆಯಲ್ಲಿ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದಾರೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಅವರನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಮುಂದೆ ಈ ಶಾಖೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಮಹಿಳೆಯರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ಸಂಬಂಧವಾದ ಎಲ್ಲ ಏರ್ಪಾಡನ್ನೂ ಒಳಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಈಗ ಇರುವ ಗ್ರಂಥ ಸಂಗ್ರಹ ಇಂಥ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ತೀರ ಸಾಲದು. ನಾಡಿನ ಲೇಖಕರು ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡಬೇಕು. ಹಳೆಯ ಪುಸ್ತಕಗಳು, ತಾಳೆಯಗರಿ ಗ್ರಂಥಗಳು ಇಂಥ ಕಡೆ ಸೇರಿದರೆ ಹತ್ತು ಜನರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಇಂಥ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಉಳ್ಳ ಮಹನೀಯರೂ ಅವನ್ನು ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ದಾನ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಪರಿಷತ್ತಿನಿಂದ ಪ್ರಚಾರ ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಚ್ಚಿನ ಕೆಲಸ ಸುಗಮವಾಗಿ ನಡೆಯುವಂತೆ ಹಿರಿಯರಾದ ರಾಜಸೇವಾಸಕ್ತ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಬೆಳ್ಳೂರು ಮೈಲಾರ ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರು ಒಂದು ಅಚ್ಚುಕೂಟವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು ವಿಸ್ತಾರ ಪಡಿಸಬೇಕು. ಪರಿಷತ್ತು ಈವರೆಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಪ್ರಕಟನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸಿದೆ. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಇದನ್ನು ಬೆಳಸಬೇಕು.

ಈ ಕೆಲಸವನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಂದ್ರ ಸಂಸ್ಥೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಮೊದಲೆ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವಂತೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಂತಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೇಂದ್ರ ಸಂಸ್ಥೆ ಒಂದು ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲ. ಹತ್ತು ಜನದ ಮನಸ್ಸನ್ನು, ಹತ್ತು ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು, ಪ್ರಾಂತ ಸಮಿತಿಗಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಕೇಂದ್ರಸಂಸ್ಥೆ ತೊಡಗಬಹುದು. ಇಂಥ ಕೆಲಸ ಆಗಬೇಕು ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಮನಸ್ಸುಮಾಡಿದರೆ ಆಯಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಹಕರಿಸಬಹುದು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಒಂದೊಂದು ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಆಗಬೇಕಾಗಿರುವ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಆಯಾ ಪ್ರಾಂತಸಮಿತಿಗಳು ಕೈಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ನಡಸಬೇಕು.

೧೦

ಪರಿಷತ್ತು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವ ಈ ಕೆಲಸ ಕನ್ನಡದ ಒಟ್ಟು ಜನವನ್ನು ಕುರಿತದ್ದು. ಜಾತಿ ಮತ ಕುಲ ಗೋತ್ರಗಳ ಭೇದಬುದ್ಧಿಗೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಎಡೆಯಿಲ್ಲ. ಈ ಕೆಲಸವನ್ನೆಲ್ಲ ಎಲ್ಲರೂ ಮಾಡಬೇಕು; ಮಿಳಿತವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು; ಒಕ್ಕಟ್ಟಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಹಲವು ವೇಳೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಬೇರೆಯಾಗಬಹುದು. ಆದರೆ ಗುರಿ ಬೇರೆ

(ಮುಂದಿನ ಪುಟಕ್ಕೆ)

ಕನ್ನಡ ನುಡಿ

ಶುಕ್ರವಾರ, ಮಾರ್ಚಿ ೧೯, ೧೯೪೩

ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಚಾರದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು

ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಹಲವು ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿವೆ. ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಚಾರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸರ್ಕಾರವೇ ಕೈಗೊಂಡು ನಡಸಬೇಕೆ, ಇಲ್ಲವೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ನಡಸಬೇಕೆ, ಇಲ್ಲವೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕರು ಮಾತ್ರ ನಡಸತಕ್ಕದ್ದೆ – ಎಂಬುದು ಒಂದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಸಮಸ್ಯೆ. ಸದ್ಯದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಮೂರೂ ಅಂಗಗಳು ಕೈಗೂಡಿಸಿ ಕೆಲಸ ನಡಸುವುದು ವಿಹಿತವಾದೀತೆಂಬುದು ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಕಾರ್ಯಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ನಿದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಈಗ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಒಂದು ಸಮಿತಿ ಏರ್ಪಟ್ಟು ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿನ ಪ್ರಾರಂಭ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದೆ. ಸಂಸ್ಥಾನದ ನಾನಾ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ತೆರೆದು ವಯಸ್ಕರಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ; ಕೇಂದ್ರಸಮಿತಿ ಒಂದು ಪ್ರಚಾರ ಪುಸ್ತಕಮಾಲೆಯನ್ನೂ, 'ಬೆಳಕು' ಎಂಬ ವಾರ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನೂ ನಡಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದೆ; ಹೀಗೆ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಸಮಿತಿಯ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನು ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅಭಿನಂದಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಮೈಸೂರಿನ ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಚಾರ ಸಮಿತಿ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಇನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಮಾಡಲು ಯೋಜನೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ಧನ ಸಹಾಯವೂ, ಜನತೆಯ 'ತನು-ಮನ' ಸಹಾಯವೂ ಈಗಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ದೊರಕಬೇಕಾದದ್ದು ಆವಶ್ಯಕ. ನಾಡಿನ ಸ್ಥಳೀಯ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಇತರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಪ್ರಚಾರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಮೊನ್ನೆ ನಡೆದ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಸೆನೆಟ್ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ. ಬಿ. ಆರ್. ಪುಟ್ಟನಂಜಪ್ಪನವರು, ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯೂ ಪದವೀಧರನಾಗುವ ಅರ್ಹತೆ ಪಡೆಯಲು ಕಡೆಯ ಪಕ್ಷ ಹತ್ತು ಮಂದಿಯನ್ನಾದರೂ ಅಕ್ಷರಸ್ಥರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದರು. ಈ ರೀತಿ ನಿರ್ಬಂಧ ಮಾಡುವುದು ಸರಿಯೆ ಎಂಬುದು ವಿಚಾರಣೀಯ. ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಹಕರಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಾದವರು ತಾವು ಕಲಿತ ಅಕ್ಷರವನ್ನು ಅಕ್ಷರ ಬಾರದ ತಮ್ಮ ದುರದೃಷ್ಟಶಾಲಿಗಳಾದ ಸೋದರರಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟು ನಾಡಲ್ಲಿ ಅರಿವಿನ ಬೆಳಕು ಹರಡಿದರೆ ಅದೂ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ನಾಡ ಸೇವೆ. ಅಂತೆಯೇ, ಉಪಾಧ್ಯಾಯರುಗಳೂ (ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ) ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಕರಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಯಾವ ಯಾವ ಬಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಜನತೆಯ ನೆರವು ಪಡೆಯಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ವಿಚಾರ ಮಾಡಬೇಕಾದ್ದು ಸಮಿತಿಯ ಮುಂದಿರುವ ಮತ್ತೊಂದು ಸಮಸ್ಯೆ.

ಇನ್ನೊಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯಿದೆ: ಇದು ಈಗಾಗಲೇ ಕೈಕೊಂಡಿರುವ ಕಾರ್ಯದ ರೀತಿನೀತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟದ್ದು: ಅದೇನೆಂದರೆ, ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ (ಅಥವಾ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಭಾಗವಾದ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ) ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಚಾರ ಯಾವ ಯಾವ ಜನಕ್ಕೆ ಯಾವ ಯಾವ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಆಗಬೇಕು ಎಂಬುದು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ನಾಡಿನ ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರನ್ನು ಎರಡು ಭಾಗಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು: (೧) ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲಸಿದ್ದು, ತಾಯ್ನುಡಿ ಕನ್ನಡವಾಗಿಲ್ಲದವರು; (೨) ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲಸಲೋಸುಗ ಬಂದಿದ್ದು, ತಾಯ್ನುಡಿ ಕನ್ನಡವಾಗಿಲ್ಲದವರು. ಬೆಂಗಳೂರು, ಮೈಸೂರು, ಕೋಲಾರ, ಮಂಡ್ಯ, ಭದ್ರಾವತಿ ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಜನ ಸಾವಿರಾರು ಮಂದಿ ಇದ್ದಾರೆ. ಈ ಜನರ ತಾಯ್ನುಡಿ ಯಾವುದೇ ಆಗಿರಲಿ, ಅವರು ಕನ್ನಡಿಗರ ನಡುವೆ ನೆಲಸಿ, ನಾಡಿನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬೆರೆಯಬೇಕಾದ್ದರಿಂದ, ನಾಡಿನ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗಾಗಿ ನಾಡನುಡಿಯ ಅಕ್ಷರದರಿವು ಅವರಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಬೇಕಾದದ್ದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ ಎಂದು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಲಿಚ್ಛಿಸುತ್ತೇವೆ. ಸಂಸ್ಥಾನದ ಅಕ್ಷರಪ್ರಚಾರ ಸಮಿತಿಯವರು ಈ ಗುರಿಯನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯನೀತಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಸೂಚಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುದು ಕನ್ನಡದ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಿಂದಲ್ಲ. ಅಕ್ಕರಿಗರಾಗುವವರ ಹಿತ ಸೌಕರ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ.

ಪರಿಷತ್ತಿನ ಮುನ್ನಡೆ

(೧೧ನೆಯ ಪುಟದಿಂದ)

ಯಲ್ಲ. ಜೊತೆಯಾಗಿ ನಡೆಯುವವರಿಗೆ ಗುರಿ ಮುಖ್ಯ, ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಗೌಣ. ಪ್ರಜಾಪ್ರಾಮುಖ್ಯದ ಈ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಈ ತತ್ತ್ವ ಸದಾ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಮುಂದೆ ಇರಬೇಕು. ವಿವರದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಭೇದವಿದ್ದರೂ ಧ್ಯೇಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಜೊತೆಯಾಗಿ ನಡೆಯುವುದೇ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ವಿಜಯಸೂತ್ರ. ಪರಿಷತ್ತು ಬೆಳೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ತನ್ನ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಕೃತಕೃತ್ಯವಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಕನ್ನಡದ ಜನ ಮುಂದುವರಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಈ ಸೂತ್ರ ಸಾಧಕ. ಇದನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯುವುದನ್ನು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಜನರು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕು.

ಪರಿಷತ್ತಿನ ಈ ಕೆಲಸ ಸದಾ ನಡೆಯಬೇಕಾದದ್ದು. ರಾಜಕೀಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಥವಾ ಇತರ ಆಂದೋಲನದ ಕಾರಣದಿಂದ ಈ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ವಿಚ್ಛಿತ್ತಿ ಬರಬಾರದು. ಮೈಗೆ ಉಸಿರಂತೆ ರಕ್ತಚಲನದಂತೆ ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಜನತೆ ಸಜೀವವಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಆವಶ್ಯಕ. ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಕ್ಷೋಭೆ ಉಂಟಾದಾಗ ಪರಿಷತ್ತು ಉತ್ಸವಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೆಲಮಿತ್ರರು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ನಾವು ನೋಡಿದ್ದೇವೆ. ಮನಸ್ಸು ಕಳವಳಗೊಂಡಾಗ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಮಾತು ಬರುವುದು ಸಹಜ. ಆದರೂ ಇಂಥ ಭಾವನೆ ಸರಿಯಲ್ಲವೆನ್ನುವುದು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದ ಆಲೋಚನೆಯಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಪರಿಷತ್ತಿನ ಉತ್ಸವ ಉತ್ಸವದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಏರ್ಪಾಡಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಬಾಳುವೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರು ಕಾಹಿಲೆ ಇದ್ದರೂ ದೇವರ ಮುಂದೆ ದೀಪ ಹಚ್ಚಿ ಗಂಟೆ ಬಾರಿಸುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಕಾಹಿಲೆ ಇರುವಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ದೀಪವನ್ನೇ ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಪರಿಷತ್ತಿನ ಉತ್ಸವಗಳು ಹೀಗೆಯೇ ನಾಡ ಸೌಮಂಗಲ್ಯದ ಸಾಧನಗಳು, ಲಕ್ಷಣಗಳು. ಇಂಥ ಕೆಲಸವನ್ನು ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೂ ನಿಲ್ಲಿಸಬಾರದು.

ಪರಿಷತ್ತಿನ ಈ ಕೆಲಸ ಎನ್ನುವುದು ನಿಯತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಎಂದಾದರೂ ತೊಡಗಬಹುದು; ಎಂದೂ ಮುಗಿಸಿದೆವೆನ್ನುವಂತಿಲ್ಲ. ಇದುವರೆಗೆ ಹೇಳಿರುವ ಹತ್ತಾರು ಕೆಲಸದ ವಿವರವನ್ನು ನಾವು ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಮೊಳೆಸಬೇಕು ಬೆಳಸಬೇಕು. ಕೆಲಸ ಎಂದಿಗೂ ಮುಗಿಯದ್ದು ಆದರೂ ಅದರ ಪ್ರಯೋಜನ ನಮಗೆ ಬಹುಬೇಗನೆ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಜನದ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷ ಬಹುಕಾಲವಲ್ಲ. ಆದರೂ ಸಾವಿರದ ಒಂಬೈನೂರ ಹದಿಮೂರಕ್ಕೆ ಸಾವಿರದ ಒಂಬೈನೂರ ನಲವತ್ತಮೂರಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ವ್ಯತ್ಯಾಸ! ಒಳ್ಳೆಯ ಗುರಿಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಒಳ್ಳೆಯ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ದುಡಿಯುವಂತೆ ನಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯದೇವತೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರೆ ಸಾವಿರದ ಒಂಬೈನೂರ ನಲವತ್ತಮೂರರಿಂದ ಐವತ್ತಮೂರಕ್ಕೆ ಇನ್ನಿಷ್ಟು ಬೆಳವಣಿಗೆ ಸಿದ್ಧಿಸಬಹುದು. ಸಿದ್ಧಿಸದೆ ಹೋಗಬಹುದು ಎನ್ನುವ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯ ಪ್ರತಿವಚನಕ್ಕೂ ನಾವು ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಡೋಣ. ಹಾಗಾದರೂ ಪ್ರಯತ್ನವೇ ಒಂದು ಪ್ರಯೋಜನ ಎಂಬ ಸತ್ಯವನ್ನು ನಾವು ಮರೆಯಲಾಗದು. ವ್ಯಾಯಾಮದ ಫಲ ಕಾಳಗದ ಕಣದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ, ದಿನದ ಆರೋಗ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾರ್ಥಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಲೋಕದ ಕಣ್ಣನ್ನು ಸೆಳೆಯುವ ವಿಜಯದಲ್ಲಿ, ಆಗದಿದ್ದರೆ ದಿನದಿನದ ಸಮೀಚಿನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ, ಫಲಕಾರಿಯಾಗುವಂತೆ ನಾಡಿಗೆ ನಾಡೇ ದುಡಿಯಬೇಕಾದ ಲಗ್ನ ಈಗ ಒದಗಿದೆ. ನಾಡೇ ಹೀಗೆ ದುಡಿಯಲಿ, ಶಾಶ್ವತವಾದ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಪಡೆಯಲಿ.

ಸಿರಿ ಕನ್ನಡ ಗೆಲ್ಲಲಿ.

— ಮಾಸ್ತಿ ವೆಂ. ಅ.

ಅಭಿಜ್ಞಾನ ಶಾಕುನ್ತಲ ನಾಟಕ

(ಮುಂದುವರಿದುದು)

ಸಂವಿಧಾನ

ಬಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಾಣ ತೊಡಿಸಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪಿನಾಕಿಯ ಹಾಗೆ ದುಷ್ಯನ್ತನು ಜಿಂಕೆಯನ್ನು ಅಟ್ಟಿಕೊಂಡು ರಥದಲ್ಲಿ ಹೊರಟಿದ್ದಾನೆ. ತಾನು ಅಟ್ಟಿರುವಾಗ ಜಿಂಕೆ ಹೇಗೆ ಮುಂದೋಡೀತು ಎಂದು ಅದರ ವೇಗಕ್ಕೆ ಅಸಹನೆ ಪಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಜಿಂಕೆ ಹೆದರಿ, ಎಗರಿ, ಜೀವಕ್ಕೆ ತಲ್ಲಣಿಸಿ ಓಡುತ್ತಿದೆ. ಮೈಯೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣಾಗಿ ತಿರುಗಿತಿರುಗಿ ನೋಡುತ್ತ ಇದೆ. ಮನುಷ್ಯ ವಿನೋದಗಳ ಕ್ರೌರ್ಯವನ್ನು ಕಾಡಿನ ಈ ಶಿಶು ಬಲ್ಲದು. ಕಾಡಿನವೆಲ್ಲ ಬಲ್ಲುವಾದಾಗ ಆಶ್ರಮ ಶಿಶುವಾದ ಈ ಜಿಂಕೆ ಅರಿಯಿತೆಂದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನ್ನು? ಇದೋ ಇನ್ನೇನು ಅದು ಸಿಕ್ಕಿತು, ಬಾಣ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು ಎಂಬ ಸಮಯಕ್ಕೆ 'ಆಶ್ರಮದ ಮೃಗ ಇದು; ಕೊಲ್ಲಪಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ' ಎಂದು ಧ್ವನಿ ಕೇಳಿಸಿತು. ಒಡನೆಯೆ ರಾಜನ ಬಿಲ್ಲಿಳಿಯಿತು. ಧರ್ಮವನ್ನರಿತವನಾದ್ದರಿಂದ ಬೇಟೆಯ ಚಲ ರಕ್ತವನ್ನು ಕುದಿಸಿದ್ದರೂ ಆತನ ತೋಳು ತಗ್ಗಿತು. ಮೃಗದ ಬೇಟೆ ನಿಂತರೇನು? ಆಶ್ರಮದ ಬೇಟೆ ಬೇರೆ ಬಗೆಯಲ್ಲಿಯೂ ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಸುತ್ತಲ ಜಿಂಕೆಗಳ ಕಣ್ಣನೋಟವುಳ್ಳ ಶಕುನ್ತಲೆಯನ್ನೇ ಗುರಿಯಾಗಿಸುತ್ತದೆ ಮುಂದಿನ ಬೇಟೆ. ಕಣ್ವರು ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಶಕುನ್ತಲೆಗೆ ಏನೋ ಅಮಂಗಳವಾಗಲಿದೆಯೆಂದು ಅದರ ಪರಿಹಾರಾರ್ಥವಾಗಿ ಸೋಮತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ; ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅತಿಥಿಸತ್ಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಆಕೆಯನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಬೇಟೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ವಿನಯ ತೋರಿಸಿದ ರಾಜನಿಗೆ ವೈಖಾನಸರು ಕೃತಜ್ಞತೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಪುತ್ರನನ್ನು ಪಡೆ ಎಂದು ಹರಸಿದರು. ತ್ವರೆಯ ಬೇರೆ ಕೆಲಸ ಒತ್ತದಿದ್ದರೆ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಆತಿಥ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಹೋಗು; ನಿನ್ನ ತೋಳ ಸಾಹಸದಿಂದ ಇಂತಹ ಧರ್ಮಾರಣ್ಯಗಳು ಎಷ್ಟು ಉಪಕೃತವಾಗಿ ನಿರುಪದ್ರವವಾಗಿವೆ, ಎಷ್ಟು ದೂರ ನಿನ್ನ ಸಹಾಯ ಹರಡಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡಿ ಹೋಗು– ಎಂದು ಹೇಳುವರು. ಹೀಗೆ ಮಾಲಿನೀ ತೀರದ ಆಶ್ರಮದೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗತಕ್ಕದ್ದೆಂದಾಯಿತು. ಋಷಿಗಳಿಗೆ ನಮಿಸಿ ಹೋಗುವುದು ಮರ್ಯಾದೆ. ಸೌಮ್ಯವೇಷದಲ್ಲಿ ಹೊರಟನು. ಶಾಂತವಾದ ಈ ಆಶ್ರಮಪದದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಬಲತೋಳು ಏಕೆ ಸ್ಫುರಿಸುತ್ತದೆ, ಇಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಫಲ ಹೇಗೆ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತ, ಅಥವಾ, ಭವಿತವ್ಯತೆಗೇನು– ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಬಾಗಿಲೇ ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣುಗಳ ಕಲರವ ಕೇಳಿಸುತ್ತದೆ. ತಕ್ಷಣ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕಾಗಿ ಬಂದು ಅವರನ್ನು ನೋಡುವ, ಅವರ ಸ್ವಚ್ಛಂದ ಸಲ್ಲಾಪವನ್ನು ಕೇಳುವ ಅವಕಾಶ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಅಂತಃಪುರಗಳ ಚೆಲುವನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸುವ ಆಶ್ರಮವಾಸಿ ಕನ್ಯೆಯರ ರೂಪು ಒಂದು ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ವಿಸ್ಮಯವುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಸಮರೂಪ, ವಯಸ್ಸು, ಗುಣ ಉಳ್ಳ ಮೂವರಲ್ಲಿ, ಅಖಂಡಪುಣ್ಯದ ಫಲದಂತಿರುವ ಈ ಸ್ತ್ರೀ ರತ್ನದ ಸೃಷ್ಟಿ ಬೇರೆಯದು. ರತ್ನದಂತೆ ಅತಿಶಯ ಲಾವಣ್ಯಮಯಿಯಾದ ಶಕುನ್ತಲೆಯಮೇಲೆ ರಾಜನ ಅಭಿಲಾಷೆ ಹೊಡುತ್ತದೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕನ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಭಿಲಾಷೆ ಅಯುಕ್ತವೆಂಬುದು ಆತನಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ಆದರೆ ಆರ್ಯವಾದ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಕೆಗಾಗಿ ಅಭಿಲಾಷೆ ಹೀಗೆ ಕೆರಳಿದೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಆಕೆ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಭೋಗ್ಯೆಯೇ ಸರಿ, ಅಸಂಶಯಂ, ಎಂದು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಆದರೂ ಬೇರೆ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗೆ ಕಾಯದೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡದೆ ದುಡುಕುವವನಲ್ಲ ಆತನು.

ಕನ್ಯೆಯರ ಮಾತಿನ ಪ್ರಪಂಚವಾದರೂ ಎಂಥದು? ಲತೆಗಳಿಗೆ ಗಿಡಗಳಿಗೆ ನೀರೆರೆಯುತ್ತ ಶ್ರಮದಿಂದ ರಸವೇರಿದ ಅವರ ಮುಖಕಾಂತಿ ರಂಜಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಹೂಬಿಟ್ಟ ಲತೆಗಳದು; ಲತೆಯ ಬಳಿ ಹಾಗೆ ನಿಲ್ಲು, ನೀನೇ ಆ ಲತೆ ತೊಟ್ಟ ಕುಸುಮ ಕಂಡೆಯಾ ಎಂಬ ನುಡಿ; ಆಕೆಯ ಅಂಗದಲ್ಲಿ ಸನ್ನದ್ಧವಾದ ಲೋಭನೀಯ ಯೌವನ; ಗಿಡಗಳಿಗೆ ನೀರೆರೆಯಲು ಇಂಥ ಕೋಮಲೆಯನ್ನು ನೇಮಿಸಿದ ಕಣ್ವರ ವಿವೇಚನೆಯ ಮೇಲಿನ ಟೀಕೆ; ಸಹಕಾರ ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ವನಜ್ಯೋತ್ಸ್ನೆಯನ್ನು ಹಬ್ಬಿಸಿ ಶಕುನ್ತಲೆ ಅವಕ್ಕೆ ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದ ಮದುವೆಯ ಮಾತು; ಅಲ್ಲಿಂದ ಆಕೆಯ ಪರಿಣಯದ್ದೇ ಕೊಂಕು ನುಡಿ. ಹೀಗೆ ಚಿಗುರು, ಹೂ, ಬಳ್ಳಿ, ಶಕುನ್ತಲೆಯ ಯೌವನ, ಪರಿಣಯಗಳ ಮಾತು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರಲು ಆಕೆಗೆ ಭೃಂಗ ಬಾಧೆಯುಂಟಾಗುವುದು. ಶಕುನ್ತಲೆ ತೊಂದರೆಪಡುವಳು. 'ಹಲಾ, ಪರಿತ್ರಾಯಧ್ವಂ ಮಾಂ ಅನೇನ ದುರ್ವಿನೀತೇನ ದುಷ್ಟಮಧುಕರೇಣ ಅಭಿಭೂಯಮಾನಾಂ' — ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಅತನೇ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ, ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದನ್ನರಿಯದ ಅವರು ರಾಜದುಷ್ಯನ್ತನಿಗೆ ಮೊರೆಯಿಡು, ಇಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಣೆಯ ಅಧಿಕಾರಿ ಆತನು ಎಂದು ಕೀಟಲೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಸಖಿಯರ ಮಾತು ಕೇಳುತ್ತಿದೆ. ಅದೇ ಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ಒದಗಿದ ತಕ್ಷಣದ ಅಗತ್ಯ, ಅನುಕೂಲ. ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಮಧುಕರನ ಪೀಡೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ಆರ್ತತ್ರಾಣ ಪರಾಯಣನಾದ ಪೌರವನು ಅವರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪ್ರಕಾಶವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ರೂಪಕ ಸನ್ನಿವೇಶ. ಆ ದುಂಬಿಯ ಕಾಟ ನಿವಾರಿತವಾಯಿತು. ಚೆಲುವೆ ಶಕುನ್ತಲೆ ನವಕುಸುಮವಾದರೆ ರಾಜನು ಭೃಂಗವಾದ. ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಸಂಭ್ರಾಂತಿ ಮುಗಿದು ಆತನ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿ ಶಕುನ್ತಲೆಯ ಸ್ಥೈರ್ಯ ಕಲಕಿತು. ತಪೋವನ ವಿರೋಧಿಯಾದ ವಿಕಾರವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವಂತಾಯಿತು. ಕನ್ಯಾಶ್ರಮ, ಋಷ್ಯಾಶ್ರಮ ಎರಡಕ್ಕೂ ವಿರೋಧವಾದದ್ದು ಆ ಅನುಭವ. ಮುಂದಿನ ಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಇವರಿಬ್ಬರ ಅಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಇವರ ಹಾವ ನುಡಿ ಚರ್ಯೆಗಳಿಂದ ಕವಿ ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ. ತಾನು ರಾಜನ ಅಧಿಕಾರಿ ಎಂದು ನುಡಿದರೂ ಆತನೇ ರಾಜನಿರಬೇಕೆಂದು ಸಖಿಯರಿಗೆ ಉಂಟಾದ ಅನುಮಾನ, ಉಂಗುರ ಕೊಟ್ಟು ಶಕುನ್ತಲೆಯ ಸಾಲಹರಿಸುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಕೆಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ತಿಳಿವಾಗಲೂ, ವಿವಾಹವಾಗಲಿರುವ ಕನ್ಯೆ ಈಕೆ, ಅಪ್ಸರೆಯ ಮಗಳು, ಕ್ಷತ್ರಿಯಳು, ಕೆಂಡವೆಂದಳುಕಿದ್ದುದು ಬಯಸಿ ಮುಟ್ಟಬಹುದಾದ ರತ್ನ ಎಂಬುದನ್ನರಿತಾಗಲೂ ರಾಜನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆಸೆ ಉಂಟಾಯಿತು. ವ್ಯಾಜದಿಂದ ಆಕೆ ತೋರಿಸಿದ ಅನುರಾಗ ಚಿಹ್ನೆಗಳು, ಶೃಂಗಾರ ಲಜ್ಜೆ ಇವನ್ನು ಕಂಡ ಸಖಿಯರು ಕಣ್ವರು ಈಗ ಇಲ್ಲಿದ್ದಿದ್ದರೆ ತಮ್ಮ ಜೀವನಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೆರೆದು ಈ ಅತಿಥಿಯನ್ನು ಕೃತಾರ್ಥನನ್ನಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂದ ಮಾತಿನ ಸೂಚನೆ ಮುಂತಾದ್ದರಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗದ ಪ್ರಕರಣ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ. ಉತ್ತರಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ರಾಜನೇ ಬೇಟೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾನೆಂಬ ಸಂಗತಿ ಆಶ್ರಮವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಕೇಳಿಸಿ ಎಲ್ಲ ಸಂಶಯ ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು. ಜೊತೆಗೆ ಆಶ್ರಮದವರು ತಪೋವನದ ಸತ್ವರಕ್ಷಣೆಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿ: 'ಪ್ರತ್ಯಾಸನ್ನಃ ಕಿಲ ಮೃಗಯಾವಿಹಾರೀ ಪಾರ್ಥಿವೋ ದುಷ್ಯನ್ತಃ' ಎಂಬ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯ ಮಾತು ಕೇಳಿಸುವುದು. ತಪೋವನದ ಸತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಿತವಾಗಬೇಕಾದ್ದು – ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮೀರಿ – ಶಕುನ್ತಲೆಯ ಜೀವ ಎಂಬುದನ್ನು ಆಗ ಯಾರೂ ಅರಿಯಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೊಂದು ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ತಪೋವಿಘ್ನವೇ ಮೂರ್ತಿವೆತ್ತಂತೆ ರಥ, ಸೈನ್ಯಗಳಿಗೆ ಹೆದರಿ ಆಶ್ರಮದ ಗಿಡ ಲತೆಗಳನ್ನು ಮುರಿದು ಕಾಡಾನೆಯೊಂದು ನುಗ್ಗಿ ಆಶ್ರಮದೊಳಕ್ಕೆ ಬರುವ ಕೋಲಾಹಲ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಶಾಂತಿ ಭಂಗಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಮುತ್ತಿಬಂದಿದ್ದುದು ಯಾವ ಪ್ರಭಾವ? ರಾಜ; ಬೇಟೆ; ತಪೋವಿಘ್ನಮೂರ್ತಿ ಮದಗಜ; ಕಾಮ.

ರಾಜನ ಮನಸ್ಸು ಶಕುನ್ತಲೆಯ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿರುತ್ತ ಆಶ್ರಮದೊಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ತಪಸ್ವಿಗಳೇ ಅದರ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಸಹಾಯ ಬೇಡುವರು. "ಕತಿಪಯ ರಾತ್ರಂ ಸಾರಥಿ ದ್ವಿತೀಯೇನ ಭವತಾ ಸನಾಥೀ ಕ್ರಿಯತಾಂ ಆಶ್ರಮಃ" ಎಂದು ಬೇಡಲು ಕರ್ತವ್ಯ ಧರ್ಮ, ಇಷ್ಟ ಎರಡಕ್ಕೂ

ಒಂದರಲ್ಲಿಯೇ ಸಮಾವೇಶವಾಗಿ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಇನ್ನೊಂದು ಬಗೆಯುಲ್ಲಿಯೂ ಅನುಕೂಲ ಏರ್ಪಡುವುದು. ಪ್ರೇಮ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಸಾಧಿತವಾಗಬೇಕಾದ್ದು. ರಾಜನ ಕಡೆಯ ಇತರಾರೇ ಆಗಲಿ ಇರುವುದು ಬೇಕಿಲ್ಲ. ಈ ಏಕಾಂತವನ್ನು ರಾಜನ ತಾಯಿಯ ಕರೆ ಸಾಧಿಸಿ ಕೊಡುವುದು. ಋಷಿಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ತಾಯ ಸೇವೆಗೆ ಆತನು ಊರಿಗೆ ಸ್ವಂತವಾಗಿ ಹಿಂತಿರುಗುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪುತ್ರನಂತೆಯೇ ತಾಯಿ ಎಣಿಸಿದ್ದ ಮಾಣವಕನನ್ನು ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಕಳಿಸಿಕೊಡುವ ಏರ್ಪಾಡು ಇದಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಿಯರ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ, ತೀವ್ರಾಭಿಲಾಷೆಗಳು ಹೇಗೆ ಹೊರಬಿದ್ದವು, ರಾಜನಿಗೆ ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸು ಹೇಗೆ ಸ್ಥಿರಪಟ್ಟಿತು, ಆಕೆಯ ಪ್ರಣಯ ಸಂದೇಶ ಬರೆದಾದ ಬಳಿಕ ಆತನು ಬಳಿ ಸಲ್ಲಲು ಅವಿಲಂಬಿಯಾದ ಮನೋರಥಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಸ್ವಾಗತ ದೊರೆಯಿತು; ಅವರ ಸಮಾಗಮ ಹೇಗೆ ಫಲಿಸಿತು ಎಂಬ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಶೃಂಗಾರದ ಭೋಗಭಾಗ ಮುಗಿವುದು. ಒಂದು ಸಂತೋಷದ ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆ ಆಗುವುದು. ಇನ್ನು ನಾಟಕ ಮುಗಿವವರೆಗೂ ಸಂತೋಷವಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಎಷ್ಟು ಕೆಲೆತವೋ ಅಷ್ಟೇ ಹರ್ಷ, ನಗು; ಮುಂದಿನದೆಲ್ಲ ಆಳ, ಗಂಭೀರ.

ಶಾಪ ವಿಚಾರ

ಮಾತು ಕೊಟ್ಟು ಊರಿಗೆ ಹೋದ ದುಷ್ಯಂತನು ಶಕುಂತಲೆಯನ್ನು ನೆನಸಿಕೊಳ್ಳುವನೊ ಇಲ್ಲವೊ, ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದ ಕಣ್ವರು ಮಗಳ ವಿವಾಹವನ್ನೂ ಗರ್ಭಧಾರಣೆಯನ್ನೂ ಕೇಳಿ ಏನೆನ್ನುವರೋ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತ, ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಆಕೆಯ ಸೌಭಾಗ್ಯ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಖಿಯರ ಕೆಳೆತನ ಸಾಧಾರಣ ಸಜ್ಜನಿಕೆಗೆ ನಿಲುಕದುದು. ಶಕುಂತಲೆಯ ಅವಸ್ಥೆಯೋ ಕರುಣೆ ತರುವಂಥಾದ್ದಾಗಿದೆ. ಆಕೆಗೆ ರಾಜನ ಧ್ಯಾನವೇ ಎಲ್ಲ; ಆ ಬಗೆಗೆ ಕನಸು, ಮನಸು, ಕಲ್ಪನೆ ತೆತ್ತಾಗಿದೆ. ದೇಹ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಹೃದಯ ಬೇರೆ ಎಡೆ ಇದೆ; ಸುತ್ತಲಿನ ಯಾವುದೂ ಬೇಕಿಲ್ಲ; ಏನು ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನರಿಯದೆ ಇದ್ದಾಳೆ. ಇಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದುರ್ವಾಸರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಅತಿಥಿಯಾಗಿ ಬರಬೇಕೆ? 'ನಾನು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದು ಅವರು ಕೂಗಿ ಹೇಳಿದರೂ ಆಕೆಗೆ ಕೇಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ಮುಂಗೋಪಿಯಾದ ಆತನಿಗೆ ಇಷ್ಟು ಸಾಕಾಯಿತು. ಈ ಅತಿಥಿ ಪರಿಭಾವನೆಗೆ ಕಾರಣವೂ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. 'ಅನನ್ಯ ಮಾನಸಳಾಗಿ ಯಾವನನ್ನು ಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ ತಪೋಧನನನ್ನು ಕೂಡ ಅರಿಯದೆ ಇದ್ದೀಯೊ ಅಂಥ ನಿನ್ನನ್ನು ನೀನೆಷ್ಟೇ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಕೊಟ್ಟರೂ ಅವನು ಸ್ಮರಿಸದಂತಾಗಲಿ' ಎಂದು ಶಾಪ ಕೊಟ್ಟು ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟನು. ಗೆಳತಿಯರು ನಡಸಿದ ತಕ್ಷಣದ ಉಪಶಮ ವೃತ್ತಿ ಶಕುಂತಲೆಯನ್ನು ಕಾಯದಿದ್ದರೆ ಸರ್ವಕಾಲಕ್ಕೂ ಶಾಪ ದುರ್ವಾರ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರಿಯಂವದೆಯ ಉಪಕಾರದ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಋಷಿ ಕರಗಿ ವಿಮೋಚನೆಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಹೋದನು. ಅಭಿಜ್ಞಾನ ಆಭರಣ ದರ್ಶನದಿಂದ ಶಾಪ ನಿವೃತ್ತಿ ಆಗುವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಅವರಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿ ಉಂಟಾಯಿತು.* ನೆನಪಿಗೆಂದು ರಾಜನು ಶಕುಂತಲೆಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದ ಉಂಗುರ ಆಕೆಯ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದುದನ್ನು ಅವರು ಬಲ್ಲರಾಗಿ ಶಕುಂತಲೆ ಸ್ವಾಧೀನೋಪಾಯೆಯೆಂದು ತೃಪ್ತಿಪಟ್ಟರು. ಏನು ಬಲ್ಲರು, ಪಾಪ, ವಿಧಿ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು? ಆಕೆ ಇದಾವುದನ್ನೂ ಕಾಣಳು. ಆದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಗೆಳತಿಯರೂ, ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಆಕೆಗೆ ತಿಳಿಸಿ ವ್ಯಥೆಯುಂಟುಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವೆಂದು ಮರೆಮಾಚಿಬಿಟ್ಟರು. ನವಮಾಲಿಕೆಗೆ ಬಿಸಿನೀರೆರೆಯಬಹುದೆ? ಎಂದು ಒಬ್ಬಳು, ಸ್ವಭಾವ ಕೋಮಲೆಯಾದ ಪ್ರಿಯ ಸಖಿಯನ್ನು ಈ ಕರ್ಕಶ ವೃತ್ತಾಂತದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಇನ್ನೊಬ್ಬಳು ಗುಟ್ಟು ಮಾಡಿದರು. ಅವರ ಸೌಮನಸ್ಯ, ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಗಳೇ ಆಕೆಗೆ ಕಷ್ಟ ತಂದುವು.

ಈಗ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಏಳುತ್ತದೆ. ಶಕುಂತಲೆ ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪೇನು? ಪ್ರೇಮ ಸಹಜವಲ್ಲವೆ? ಎಷ್ಟು ಗಾಢವಾದರೆ ಅಷ್ಟು ಶ್ಲಾಘ್ಯವಲ್ಲವೆ ಅದು? ಪತಿಯನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವುದು ಸತಿಗೆ ತಪ್ಪೆ? ಅದಕ್ಕಿಂತ ಮೇಲಾದ ಕರ್ತವ್ಯ, ಧರ್ಮ ಹೆಂಗಸಿಗೆ ಬೇರೆ ಇನ್ನಾವುದಿದೆ? ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಬಹುಮತಿಸಬೇಕೊ ಅದನ್ನು ನೆವಮಾಡಿ ಶಿಕ್ಷಿಸುವುದು ಯಾವ ನ್ಯಾಯ? ಅರಿತರಿತು ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಅಪಚಾರ ಮಾಡಿದ್ದಿದ್ದರೆ, ಕರ್ತವ್ಯಭ್ರಷ್ಟಳಾಗಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಆ ಮಾತು ಬೇರೆ. ಪ್ರಿಯಂವದೆ ಋಷಿಗೆ "ಭಗವನ್, ಪ್ರಥಮಂ ಇತಿ ಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ ಅವಿಜ್ಞಾತ ತಪಃಪ್ರಭಾವಸ್ಯ ದುಹಿತೃ ಜನಸ್ಯ ಭಗವತೈಕೋಽಪರಾಧೋಮರ್ಷಯಿತವ್ಯಃ"–ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದು ನಿಜವಲ್ಲವೆ? ನಿಜ. ಇದೆಲ್ಲ ಸರಿಯೆ; ಆದರೆ ಇದಕ್ಕೂ ಮೀರಿದ ನಯ ರಹಸ್ಯ ಬೇರೊಂದುಂಟು: ಪ್ರೇಮ, ಗಂಡ ಹೆಂಡಿರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು; ಲೋಕದ ರೀತಿ, ನೀತಿ, ಅಗತ್ಯಗಳು ಬೇರೆ. ತಮ್ಮ ಸುಖ ಸ್ವಾರ್ಥ ಸಾಧನಗಳಲ್ಲಿ, ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ದಿನದಿನದ ಕೆಲಸ, ನಿಯುಕ್ತ ಕರ್ಮ, ಅತಿಥಿ ಧರ್ಮ ಇವನ್ನು ಮರೆತರೆ ಲೋಕ ಸುಮ್ಮನಿರದು; ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಪಚಾರವಾಗುವುದು. ಬಂದಿದ್ದವರು ಯಾರು? ದುರ್ವಾಸರಂತಹ ತಪೋಧನರು. ಆಕೆ ಮರೆತುದು ಕೇವಲ ತನ್ನನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಆಗಿ ಮುಗಿದಿದ್ದರೆ ತೊಂದರೆ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೇನೊ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳಾಗಿ ಅದನ್ನೂ ತನ್ನ ಮಾನವೀ ಧರ್ಮವನ್ನೂ ಮರೆತಳು. ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಆಗ ಆಕೆ ಕಣ್ವರ ಪ್ರತಿನಿಧಿ; ಅತಿಥಿ ಸತ್ಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಅವರು ನೇಮಿಸಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರೇಮ ಎಷ್ಟೇ ಮೃದು ಭಾವವಾಗಿ ಸುಂದರವಾದದ್ದಾದರೂ ಲೋಕ ನಿಯಮ, ಧರ್ಮ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕು; ಮೀರಬಾರದು. ನಮ್ಮ ಕಷ್ಟನಿಷ್ಠುರ ಏನೇ ಇರಲಿ ಅದನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಲೋಕಕ್ಕಾಗಬೇಕಾದ್ದೇನು? ಅದನ್ನು ತಾಳಿಕೊಂಡು ಸಮಾಜದ ಮತ್ತು ನೀತಿಯ ಹೊಣೆಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ, ಎಲ್ಲ ಕಾಲದ ಕರ್ತವ್ಯ. ಅರಿಯದೆ ಆಯಿತೆಂದರೆ ಸಲ್ಲದು; ಅಥವಾ ಅದು ಸಾಕಾದಷ್ಟು ಕಾರಣವಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಯಾರೇ ಆಗಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತಂದುಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಸಹಜವಾದುದೆಲ್ಲ ನ್ಯಾಯವಲ್ಲ; ಉತ್ತಮ ನಡತೆಯಲ್ಲ. ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಖಾಸಗಿ ಸಂಬಂಧದ ಕಾರಣದಿಂದ ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾಗಿ ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿರುವ ನಡತೆಯನ್ನು ನಡೆಯದಿದ್ದರೆ ಧರ್ಮ ಲೋಪವಾಗುವುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಶಿಕ್ಷೆ ಅನುಭವಿಸಲೇಬೇಕು. ಇದು ನಿಯಮ. ಇನ್ನು ಶಿಕ್ಷೆಯೊ? ಈ ಬಗೆಯ ತಪ್ಪಿಗೆ ಪ್ರಿಯನು ಆಕೆಯನ್ನು ತೊರೆಯುವಂಥ ದಾರುಣವಾದುದೇ ಆಗಬೇಕು. ದುಃಖಾನುಭವ ಆಗಿ ತಿಳಿವು ಬರಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಶಾಪ, ಶಕುಂತಲೆಯ ಕರ್ತವ್ಯ ಲೋಪದಿಂದ ಉಂಟಾದ್ದು. ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ಪಾತ್ರ ಸ್ವಭಾವಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಟ್ಟದ್ದಾಗಿದೆ ಅದು. ಕೇವಲ ಹೊರಗಿಂದ ಎರಗಿ ಬಂದುದೇ ಅಲ್ಲ. ದುರ್ವಾಸರು ನೆಪಮಾತ್ರ. ದುರ್ವಾಸರಿಗೇ ಆತಿಥ್ಯ ಈಗತಿಯಾದರೆ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇತರ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಕೆ ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಮೈಮರೆತಿದ್ದಿರಲಾರಳು? ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಭಿಜ್ಞಾನ ಆಭರಣದ ಮಾತು ಬಿಡುಗಡೆಯ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಋಷಿಗಳ ಬಾಯಲ್ಲೇ ಬರುವುದರಿಂದ ಮರವಿಗೂ ಉಂಗುರಕ್ಕೂ ಗಂಟುಬಿದ್ದಿತು. ಆಕೆ ಅದನ್ನಾದರೂ ಜೋಪಾನವಾಗಿ ಕಾದಿಟ್ಟುಕೊಂಡಳೆ? ಇಲ್ಲ. ಸಖಿಯರು ಎಚ್ಚರವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳದಿದ್ದರೂ ಕಠಿನ ಹಾಯಿಸದೆ ಕೊಟ್ಟದ್ದ ಎಚ್ಚರ ಕೂಡ ಆಕೆಯನ್ನು ಜಾಗರೂಕಳನ್ನಾಗಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸು

---

* ರಾಜನು ಶಕುಂತಲೆಯನ್ನು ಮರೆಯುವುದು ಮೂಲ ಕಥೆಗೂ ನಾಟಕಕ್ಕೂ ಸಮಾನಾಂಶವಾದರೂ ಶಾಪಗ್ರಸ್ತಳಾದ ಶಕುಂತಲೆ ಅಭಿಜ್ಞಾನದ ಆಭರಣವನ್ನು ತೋರಿಸಿದ ಹೊರತು ಆತನ ನೆನಪು ಮರಳದು; ಈಕೆಯ ಶಾಪ ಇಳಿಯುದು ಎಂಬುದೇ ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಾಗುವ ವಿಶೇಷ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾಟಕದ ಹೆಸರು ತೋರಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಅಷ್ಟು ಬೇರೆಕಡೆ ಇತ್ತು. ತನ್ನ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಪ್ನಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು ದೂರಗತೆಯಾಗಿ ಲೋಕವನ್ನು ಮರೆತಳು; ಕರ್ತವ್ಯಧರ್ಮ ಮರೆತಳು; ರಾಜನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಉಂಗುರವನ್ನು, ಶಾಪನಿಸ್ತಾರಯಿತ್ರುವಾದ ಒಂದೇ ಸಾಧನವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಳು. ಇನ್ನಾಕೆಗೆ ಲೋಕ ಯಾವ ನೆರವು ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಒದಗಿಸೀತು? ಪರಿಣಯವನ್ನು ಬಲ್ಲ ಸಖಿಯರಿಲ್ಲ, ರಾಜನಿಗೆ ನೆನಪು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ. ಇದ್ದಿದ್ದರೂ ಶಕುನ್ತಲೆಯ ಗುರುತೇ ಮರೆತಿದ್ದವನಿಗೆ ಅವರ ಗುರುತು ಹೇಗೆ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು? ಪ್ರೇಮಸಂಬಂಧ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ತಿಳಿದಿದ್ದ ಮಾಣವಕನ ಮಣ್ಣು ಮುದ್ದೆಯಂತಹ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಎರಡನೆಯಂಕದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಮಾತು ತಥ್ಯವೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಐದರ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮಂಕುಬಡಿದು ಹೋಗಿತ್ತು. ಆತನು ಆ ಮಾತನ್ನೆತ್ತಲಿಲ್ಲ. ರಾಜನ ಮಾತನ್ನು ಪರಿಹಾಸ್ಯವೆಂದೇ ನಂಬಿದ್ದನಾದ್ದರಿಂದ ಶಾಪದ ಪ್ರಭಾವ ದಾರುಣವಾಗಿ ಕವಿಯಿತು. ಶಕುನ್ತಲೆಯನ್ನು ದಹಿಸಿತು. ಐದನೆಯ ಅಂಕದ ಕಠಿನತೆ, ದೌರ್ಜನ್ಯ, ನಿಸ್ಸಹಾಯತೆಗಳಿಗೆ ಮೂಲವಾಯಿತು; ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಅರಿಯದ ಹೆಣ್ಣು ದುಃಖದಲ್ಲಿ ತೊಳಲಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿತು.

ಲೋಕ ಸ್ವರೂಪ

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಂಕದಲ್ಲಿ ಏಕಮುಖವಾದ ಸುಂದರತಮ ರಸಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ದೊರೆತಿದ್ದ ಪ್ರೀತಿಯ ಸೌಭಾಗ್ಯವೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಮುರಿಯಿತು ಇಲ್ಲಿ. ನಾಟಕೀಯತೆಯಲ್ಲಿ ಐದನೆಯ ಅಂಕ ಪ್ರಚಂಡವಾದ್ದು. ಎಲ್ಲಿನ ಎಂಥವರೂ ವ್ಯವಹಾರ ಲೋಕದ ಅಂಕೆ ತೂಕಗಳಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷೆ ಕೊಟ್ಟೇ ತೇರ್ಗಡೆ ಹೊಂದಬೇಕು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಬೆಲೆ ಸಲ್ಲದು ಎಂಬ ತತ್ವದ ಜೊತೆಗೆ ಲೋಕ ಧರ್ಮದ ಮರ್ಮ ವಿವರಣೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲಿ. ಎಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕಣ್ವರು ಆಕೆಯನ್ನು ಹರಸಿದ್ದರು; ತಪಸ್ವಿಗಳು ಆಶೀರ್ವಚನ ಹೇಳಿದ್ದರು; ಸಖಿಯರು ಬೀಳ್ಕೊಂಡಿದ್ದರು; ಗರ್ಭಿಣಿ ಜಿಂಕೆಯನ್ನು ಈ ಗರ್ಭಿಣಿ ಎಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಹಿರಿಯರಿಗೊಪ್ಪಿಸಿ ಬಂದಿದ್ದಳು; ಕೃತಕ ಪುತ್ರನಾದ ಚಿಗರಿಯೂ ತನ್ನಹಾಗೆಯೇ ಪರಭೃತವಾದ ಕೋಗಿಲೆಯೂ ಸೆರೆಗು ಸೆಳೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಕೊರಲೆತ್ತಿ ಕೂಗಿ ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟವು; ವನದೇವತೆಗಳು ಹೇಗೆ ಆಭರಣಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿ ಅಶರೀರವಾಣಿಯಿಂದ ಶುಭಾಕಾಂಕ್ಷೆ ಕೋರಿದ್ದವು!

> ರಮ್ಯಾನ್ತರಃ ಕಮಲಿನೀ ಹರಿತೈಃ ಸರೋಭಿಃ
> ಛಾಯಾದ್ರುಮೈಃ ನಿಯಮಿತ ಅರ್ಕಮಯೂಖ ತಾಪಃ
> ಭೂಯಾತ್ ಕುಶೇಶಯ ರಜೋಮೃದುರೇಣುಃ ಅಸ್ಯಾಃ
> ಶಾನ್ತ ಅನುಕೂಲ ಪವನಶ್ಚ ಶಿವಶ್ಚ ಪನ್ಥಾಃ

ಎಂದಲ್ಲವೇ ಹೇಳಿದ್ದದ್ದು? ಅದೆಲ್ಲ ಎಲ್ಲಿ? ಆಕೆಯು ಈಗ ನಡೆವ ದಾರಿಗಳಲ್ಲಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; – ಎರಡೂ ಕಡೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಬೇಕಾದ ಹೊನ್ದಾವರೆ ಕೊಳಗಳು ಇರಬೇಕಾದ್ದು: ಹಸ್ತಿನಾಪುರದ ಈ ದಾರಿಯ ಎರಡೂ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ, ಎತ್ತರದ ಸಾಲ್ಮರ ಬೆಳೆದು ಸೂರ್ಯ ತಾಪವನ್ನು ಆಕೆಗೆ ನಿವಾರಿಸಬೇಕಾದ್ದು; ಆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಸಿಬರುವ ಗಾಳಿಯ ತಾವರೆಯ ಪರಿಮಳ ಕಣಗಳೇ ಅಲ್ಲ, ತುಂಬಿ ಸೌಗಂಧ ಬೀರಿ ಆಮೋದವುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕಾದ್ದು; ಶಾನ್ತವೂ, ಅನುಕೂಲವೂ ಆಗಿ ಬೀಸುವ ಗಾಳಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಮಂಗಳಕರವಾಗಬೇಕಾದ್ದು. ಆಕೆಯ ಬಾಳಬಟ್ಟೆಗಳೆಲ್ಲ ಆ ಚೆಲುವು ಸೌಗಂಧ, ವಿಗತತಾಪ, ಶಾನ್ತಿ, ಅನುಕೂಲತೆ, ಶಿವತ್ವಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದರೆಯೇ ಈ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತೃಪ್ತಿ. ಬೀಳ್ಕೊಡುವ ಎಲ್ಲ ತಾಯಿಕರುಳೂ, ಎಲ್ಲ ಗೆಳೆಯಲೋಕವೂ ತಮ್ಮ ಪ್ರೀತಿಯ ವಸ್ತುವಿಗೆ ಇದೇ ಹರಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ ಸಂತತವಾಗಿ. ಆದರೆ ಇದು ಮನಸ್ಸಿನ ಆಸೆ; ಇದು ಫಲಿಸಬೇಕಾದರೆ ಇಂಥ ಹರಕೆ ಹೊತ್ತ ಜೀವಕ್ಕೆ ಕೂಡ ಲೋಕದ ಸಹಾಯಬೇಕು. ಲೋಕ ವಿರೋಧವಾದರೇನು ಗತಿ? ಲೋಕದ ಈ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಅರಿತೇ ಏನೊ ಪ್ರೀತಿಯ ಕರುಳು ಇಂತಹ ಹರಕೆ ಹರಸುವುದು? ಅದನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡೋಣವೆಂದು? ಅದಕ್ಕೆ ಏನೆಗೆಂದು? ಬೇರೊಂದು ಕಡೆ 'ಬಿರುಗಾಳಿ ಪೊಡೆಯಲ್ಕೆ ಕಂಪಿಸಿ ಫಲಿತ ಕದಳಿ ಮುರಿ'ವಂತೆ ಸೀತೆ ಹಮ್ಮೈಸಿದಳು; ಇಲ್ಲಿ ಶಕುನ್ತಲೆಯ ಭಾಗ್ಯ ಮುರಿದು ಈಕೆ ಹೆಮ್ಮೈಸಿದಳು. ಈಕೆಯನ್ನು ನಿರಸನ ಮಾಡಿದ್ದು ಲೋಕ ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯರು, ಕೈಹಿಡಿದ ಗಂಡ– ರಾಜ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ. ಆತನು ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಆತನೇ ಧರ್ಮ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟ ಅಧಿಕಾರಿ; ಆ ಧರ್ಮಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯ ದೊರೆಯದೆ ಹೋದರೆ ಧರ್ಮ ಇನ್ನೆಲ್ಲಿ ದೊರೆತೀತು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ? ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಆಕೆಗೆ ಸ್ವರ್ಗ ಪ್ರವಾಸ ಆಗಬೇಕಾದ್ದು. ದೇವರೇ ಇನ್ನು ಆಕೆಯನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಬೇಕು. ಅದು ಆಕೆಗೆ ಎರಡನೆಯ ತವರೂ ಹೌದು. ಅಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಜನ್ಮ; ಪುನಃ ಪರಿಣಯ ಇಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ಣವಾದ್ದು ಅಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣಗೊಳ್ಳಬೇಕು. Broken arcs on Earth In Heaven the perfect round ಎಂಬುದು ಈ ಅರ್ಥಕ್ಕೂ ಹೊಂದಬಲ್ಲ ಸತ್ಯವಾಕ್ಯ.

ಈ ಕಡೆ ಹೀಗಾದರೆ ದುಷ್ಯನ್ತನ ಸ್ವಭಾವ ಕೂಡ ದೋಷರಹಿತವಾದ್ದಲ್ಲ. ಐದನೆಯ ಅಂಕ ಮೊದಲಾಗುವುದೇ ತಡ, ಆತನ ಅಂತಃಪುರದ ಚಿತ್ರ ವಿರಸಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆತನ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಸದ್ಯಃ ವಂಚಿತಳಾಗಿದ್ದ ಅಥವಾ ಉದಾಸೀನಕ್ಕೆ ಈಡಾದ ಹಂಸಪದಿಕೆ ಮೃದುವ್ಯಂಗ್ಯದಿಂದ ಆತನನ್ನು ಹಂಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ವಸುಮತಿಯಂತಹ ಇನ್ನೊಬ್ಬಳಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತ ತನ್ನನ್ನು ಮರೆತನೆಂಬುದೇ ಆಕೆಯ ಆಕ್ಷೇಪಣೆ. ಶಕುನ್ತಲೆಯ ಸಖಿಯರಿಗೆ ಆತನು ಕೊಟ್ಟುಬಂದಿದ್ದ ಮಾತೇನು? ಇಲ್ಲಿ ಅಂತಃಪುರದ ರಾಜನ ವ್ಯವಹಾರವೇನು? ಅವರು, 'ರಾಜರಿಗೆ ಬಹು ವಲ್ಲಭೆಯರಂತೆ, ಬಂಧುಗಳಿಗೆ ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಈಕೆಯ ಕಾರಣದಿಂದ ಶೋಕವುಂಟಾಗದಂತೆ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕು' ಎನ್ನಲು ಆತನು ಆಡಿದ್ದ ಮಾತಿನ ಧೋರಣೆ ಎಂಥದು! ಪರಿಗ್ರಹದವರು ಬಹುವಾದರೂ ನನ್ನ ಕುಲಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ (ಉತ್ಕರ್ಷೆ) ತರುವವರು ಇಬ್ಬರೇ. ಸಮುದ್ರರಸನೆಯಾದ ಉರ್ವೀ; ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಸಖಿಯಾದ ಈಕೆ, ಎಂಬ ಧಾರಾಳದಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ಧೈರ್ಯವಿದೆ, ಹೇಳುವವರಿಗೆ? ಕೇಳಿ, ನಂಬಿ, ಆಶಿಪಡುವವರಿಗೆ? ಅದಕ್ಕೆ ಸಾರ್ಥಕತೆ ಹೇಗೆ ಬಂದೀತು, ಇಂತಹ ಆವರಣದಲ್ಲಿ? ಇದೇನು ಅನಾರ್ಯಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದನು? 'ಅಸತ್ಯಸಂಧೇ ಜನೇ ಶುದ್ಧಹೃದಯಾ ಸಖೀ ಪದಂ ಕಾರಿತಾ' ಉಂಗುರವನ್ನಾದರೂ ಕಳಿಸಿ ಆತನಿಗೆ ಸ್ಮರಣೆ ಉಂಟುಮಾಡಲೆ? ಎಂದು ತಿಳ್ಳಣಿಸಿದ ಅನಸೂಯೆಯ ಕಾರ್ಯವಾದರೂ ಫಲಿಸಬಾರದಾಗಿತ್ತೆ? ಅದಕ್ಕೂ ಅಡ್ಡಿಬಂದಿತು. ಪ್ರಿಯಂವದೆಯ ಭಯ ನಿವಾರಿತವಾಗಿ ತಂದೆ ಕಣ್ವರಿಗೆ ಅಶರೀರವಾಕ್ಕು ಶಕುನ್ತಲೆಯ ಸಂಗತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ 'ಉರ್ವೀ ಸಂತೋಷಾರ್ಥಂ' ಎಂದು ವಿವರಿಸಿ ಅವರಿಗಿದ್ದ ಒಂದು ಹೊರೆಯನ್ನು ಇಳಿಸಿತ್ತು. ಸಂಭ್ರಮ ಒಡ್ಡಿ ಎಲ್ಲರೂ ಶಕುನ್ತಲೆಯ ಪತಿಗೃಹ ಪ್ರಸ್ಥಾನ ಮಂಗಳಕ್ಕೆ ಸಡಗರದಲ್ಲಿದ್ದರು. ಅನಸೂಯೆಯ ಕಾರ್ಯ ಆಗ ಅನಾವಶ್ಯಕವಾಯಿತು. ಇದೂ ಶಕುನ್ತಲೆಯ ದೌರ್ಭಾಗ್ಯಕ್ಕೇ ಪೋಷಕವಾಗಬೇಕೇಕೆ? ಆಶ್ರಮ ಆಶ್ರಮವೇ ತನ್ನ ಬೆಳಸಿನ ಭಾಗ್ಯವೊಂದನ್ನು ಹೊರಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿ ಶೂನ್ಯವಾಯಿತೆಂಬಂತೆ ಹಾರೈಸಿ, ಹರಸಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಸಾಗುಗಳಿಸಿತು. ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಂಕದ ಸ್ನೇಹ ಸಂಪತ್ತಿಗೆ ಸಾಟಿಯಾದ ಭಾವರಸಪೂರ್ಣತೆ ನಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಬೇರೆಡೆ ಸಿಕ್ಕದೆಂಬುದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ. ಇಂತಹ ಆವರಣದಿಂದ ನೇರ ಐದನೆಯ ಅಂಕದ ತೀವ್ರದಾರುಣ, ಕಠಿನತೆಗೆ, ಲೌಕಿಕತೆಗೆ ಎಷ್ಟು ಬೇಗ ಗಮನ! ಅದು ಮುಗಿದೊಡನೆಯೆ ಇದು ಹರಡುವ ವಿಷಮತೆ ನಮ್ಮ ನೋವನ್ನು ದುರ್ಭರವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ದುಷ್ಯನ್ತನಿಗೆ ಶಾಪಕಾರಣದಿಂದ ಶಕುನ್ತಲೆಯ ಸಂಗತಿ ಪೂರ್ಣ ಮರೆತಿದೆ; ರಕ್ತದ ಮೂಕಕೆರೆಯೇನೊ ಪರ್ಯುತ್ಸುಕನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದು ತಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿರಹವೂ ನೋವಿನ ಕಾರಣವೂ ಕಾಣದಾದರೂ ಹಂಸಪದಿಕೆಯ ಗೀತೆಯಿಂದಾಗಿ

ಆತನಲ್ಲಿ ಮೃದುಭಾವ ಉದ್ರೇಕಗೊಂಡಿತ್ತು. ಒಂದು ನಿಮಿಷ ಚಿಂತಿಸಿ ಇದಕ್ಕೆ ಬಹುಶಃ ಜನನಾಂತರ ಸೌಹಾರ್ದ ಯಾವುದೋ ಕಾರಣವಿರಬೇಕೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದನು.* ಜನ್ಮಾಂತರದಷ್ಟು ಹಿಂದೆಯಲ್ಲ, ಶಾಪಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿನದು. ಇನ್ನೂ ಒಂದು ವರ್ಷ ಕೂಡ ಮುಗಿದಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಸವಿ ಬೆಳೆದ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುದು ಅರಿವಾಗದೆ ಹೋಯಿತು. ಋಷಿಗಳು ಹೇಳಿದರು; ಗೌತಮಿಯ ಸಲಹೆಯಂತೆ ಅವಗುಂಠನವನ್ನು ತೆಗೆದು ಶಕುಂತಲೆ ಮುಖದ ಗುರುತು ಕಾಣಿಸಿದಳು; ಪ್ರಮಾಣ ತೋರಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳಿ ಬೆರಳು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಉಂಗುರ ಕಾಣದಿರಲು ಅಪಮಾನವನ್ನೂ ತಿರಸ್ಕಾರವನ್ನೂ ಸಹಿಸಿದಳು. ಏಕಾಂತ ಪ್ರಣಯದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ತುಂಬಿದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಆದರೆ ಋಷಿ ಶಾಪ ವಿಧಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆತನ ಅವಹೇಳನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಂಭಾವಿತಳೂ ನಿಷ್ಕಪಟವೃತ್ತಿಯವಳೂ ಆದ ಆಕೆ ಆತನನ್ನು ಅನಾರ್ಯನೆಂದು ಧಿಕ್ಕರಿಸಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯ ಬಂತು. ಶಾಙ್ಗ್ರ್ಯರವ ಶಾರದ್ವತರ ಆಗ್ರಹದ ಸಾಂತ್ವನದ ಮಾತು ಮುರಿದವು. ಆಕೆಯನ್ನು ಆಕೆಯ ಗತಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಕ್ರುದ್ಧರಾಗಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೊರಡುತ್ತಿರಲು ಶಕುಂತಲೆಯನ್ನು ಜೊತೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿರೆಂದು ಕೇಳಿದ ರಾಜನನ್ನೂ ಶಕುಂತಲೆಯನ್ನೂ ಕಡೆಗಣಿಸಿ ಅವರು ಹೊರಟದ್ದಾಯಿತು. ವಿಧಿಯ ಕರುಣೆ ಮೂಡಲಿಲ್ಲ. ರಾಜನ ವಿಶ್ವಾಸ ತಿರುಗಲಿಲ್ಲ. ಪುರೋಹಿತ ಸೋಮರಾತರ ಮಧ್ಯಸ್ಥದ ನುಡಿಯಿಂದ ಆಕೆಗೆ ಉದ್ಧಾರದ ದಾರಿ ಕಂಡೀತೆಂದು ಹೇಳುವಾಗ್ಗೆ ಶಕುಂತಲೆಯ ದುಃಖದ ಬಟ್ಟಲು ತುಂಬಿ ಕೋಡಿಹರಿಯಿತು. ಪುರೋಹಿತನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಗನನ್ನು ಹೆತ್ತು ಪರೀಕ್ಷೆ ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇಷ್ಟು ಚೆಲುವು ಪ್ರೇಮ ಬೆಳೆದದ್ದು? ಆಕೆಯ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ ಅಷ್ಟು ದೂರ ಏರಿದ್ದದ್ದು? ಕಂಗಾಲಾಗಿ 'ಭಗವತಿ ವಸುಧೇ ದೇಹಿ ಮೇ ವಿವರಂ' ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡು ಸಭೆಯಿಂದ ಹೊರಟು ಪಾರಾಗಬೇಕಾಯಿತು.†

ರಾಜನಿಗೆ ಒದಗಿದ್ದದ್ದು ಧರ್ಮಸಂಕಟ. ಇನ್ನಾವ ವಿಧದಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಅಂತಹ ಸ್ವಭಾವ, ಧರ್ಮಭೀರುತೆ, ಲೋಕಹಿತ ನಿರತತೆ, ಕರ್ತವ್ಯ ಬುದ್ಧಿ, ವಿನಯ ಶೀಲತೆಯುಳ್ಳ ಮನುಷ್ಯನು ಈ ರೀತಿ ಕೈಹಿಡಿದ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಲಾರ. ತಪೋವನದಲ್ಲಿಯೆ? ಧರ್ಮ ಪೀಠದಲ್ಲಿಯೆ? ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಮರ್ಯಾದೆಯಲ್ಲಿಯೆ? ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ತೋರಿಸುವ ಮೃದುಸೇವೆಯಲ್ಲಿಯೆ? ಅಭಯಪ್ರದಾನ ರಕ್ಷಕತೆ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೆ? ಸ್ವಂತ ಸುಖ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಎಣಿಸದೆ ರಾಜಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತ ಪ್ರಜಾವತ್ಸಲನಾಗಿ ಬಂಧುವಾಗಿರುವುದರಲ್ಲಿಯೆ? ಶಾಸನಗಳನ್ನು ವಿಶಾಲಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಔದಾರ್ಯದಲ್ಲಿಯೆ? ಸಧ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರೀತಿ ಇಲ್ಲವಾದರೂ ಒಂದು ಸಲ ಒಲಿದ ಹೆಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ತೋರಿಸುವ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯದಲ್ಲಿಯೆ? ಎಲ್ಲಿ ತನ್ನ ದುರದೃಷ್ಟದಿಂದ ಅಪಚಾರ ಬಂದು ತಾಪಸರಿಗೆ– ತಪೋವನಗಳಿಗೆ ಕೇಡಾಯಿತೊ ಎಂದು ಪಡುವ ಶಂಕೆಯಲ್ಲಿಯೆ? ಸ್ವಕಾರ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲಿಯೆ? ವಂದಿಮಾಗಧರು, ಕಂಚುಕಿ, ಪರಿವಾರದವರು, ಪ್ರತೀಹಾರಿ ಇವರು ಹೋಗಲಿ,– ಪುರಜನ, ತಪಸ್ವಿ ಜನ, ಅನಸೂಯೆ ಪ್ರಿಯಂವದೆಯರು, ಕಣ್ವರು, ಮಾತಲಿ, ಮಾರೀಚ ದಾಕ್ಷಾಯಣಿಯರು, ಸಾನುಮತಿ ಎಲ್ಲರೂ ಆತನ ಗುಣ, ಕುಲ, ರೂಪ, ಗಾಂಭೀರ್ಯಗಳ ಮತ್ತು ಸಾನುಕ್ರೋಶತೆ ಯೋಗ್ಯತೆ ರಾಜರ್ಷಿತ್ವಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಆಡುವ ಮೆಚ್ಚಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೆ? ಸಿಡಿಲೆರಗಿದಂತೆ ಮೇಲೆ ಭರ್ತ್ಸನೆಯೂ, ಅಪವಾದವೂ ಹೊರುತ್ತಿದ್ದರೂ ತಡೆದುಕೊಂಡು ಮರ್ಯಾದೆ ಮೀರದೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಯಮದಲ್ಲಿಯೆ?– ಎಲ್ಲಿಯೂ ರಂಧ್ರವಿಲ್ಲ ಆತನನಡತೆಯಲ್ಲಿ. ಆಕೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಏನು ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿತ್ತು? ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ಹಂಸಪದಿಕೆಯಂಥವರು ಹಲವರು ಈಗಾಗಲೇ ಇದ್ದಾರೆ. ಇವಳಿನ್ನೊಬ್ಬಳು* ಹೆಚ್ಚಾಗಿ; ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲವೆ? ಈಕೆಯ ರೂಪೊ, ಅಕ್ಲಿಷ್ಟ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳದ್ದು. ಚೆಲುವೆ ತಾನಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ, ತನ್ನಿಂದ ಭೋಗ್ಯೆಯೆಂದು. ಬೇರೆ ಸಾಕ್ಷಿ ಒದಗದಿರಲು ಏಕಾಂತದ ಸರಸವನ್ನು ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಆಗ್ರಹ, ಆಸೆ, ನಿರಾಸೆ, ದುಃಖ ಒತ್ತಿಬಂದು ಪುರುವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನು–ಧರ್ಮ ಕಂಚುಕ ತೊಟ್ಟು ಬಂದವನು ಎಂದು ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟರೆ, ಅನಾರ್ಯನಾದ ಇವನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡೆನೇ? ಇವನ ಕಿತವದಿಂದ ಸ್ವಚ್ಛಂದ ಚಾರಿಣಿಯಾದೆನೇ? ತಾಯಿ, ಭೂದೇವಿ ನನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನೊಳಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊ, ಈ ಅಪವಾದ ತಾಳಲಾರೆ ಎನ್ನುತ್ತಿರುವಾಗ ಅದಕ್ಕಿಂತ ನೈಜವಾದ ದುರ್ದೆಶೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಏನು ಕೊಡಲಾದೀತು– ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ? ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಆ ಪ್ರಮಾಣ ಸ್ಫುಟವಾಗಿ ಬೋಧೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ. ಬುದ್ಧಿ, ನೇಮ ಒಪ್ಪದು. ಆತನು ಅಂತಃಕರಣ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೆ ಬೆಲೆ ಕೊಡುವವನಾದರೂ ಹಿಂದಿನಂತೆಯೇ ಈಗಲೂ,– ಈಗ ಇನ್ನೂ ಮೇಲಾಗಿ–ಅನ್ಯ ಪ್ರಮಾಣ ಬೇಕೆನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರಿಯಾದ, ಲೋಕ ವ್ಯವಹಾರ ವಿಮರ್ಶಕನೂ ನಿರ್ಣಾಯಕನೂ ಆದ ಆತನಿಗೆ ಇಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣ ಸಾಲದು. ಆಕೆಯನ್ನು ಆತನು ಒಪ್ಪಿದ್ದರೆ ಜನ ಅಸಮಾಧಾನ ಪಡದಿರಬಹುದೇನೊ; ಕಣ್ವರಂತಹವರು ಸಂದೇಶ ಕಳಿಸಿ 'ಸಾಮಾನ್ಯಪ್ರತಿಪತ್ತಿ ಪೂರ್ವಕಂ ಇಯಂ ದಾರೇಷು ದೃಶ್ಯಾ ತ್ವಯಾ' ಕಾಪಾಡಿಕೋ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿರುವಾಗ, ತಾನು ಇಂತಹ ಇನ್ನು ನೂರು ಮಂದಿಗಾದರೂ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಕೊಡಲು ಶಕ್ತನಾಗಿರುವಾಗ, ಒಂದು ನಿಮಿಷಕಾಲ ತಾನೇ 'ಭ್ರಮರ ಇವ ವಿಭಾತೇ ಕುಂದಂ ಅಂತಸ್ತುಷಾರಂ ನ ಚ ಖಲು ಪರಿಭೋಕ್ತುಂ ನೈವ ಶಕ್ನೋಮಿ ಹಾತುಂ'— ಎಂಬ ಸಂದಿಗ್ಧತೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಧರ್ಮವನ್ನೇ ಹಿಡಿವನು. ಈಕೆಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ನನಗೆ ಆಗುವ ಲಾಭವೇನು? ಎಂದು ಕೇಳಿ 'ವಿನಿಪಾತಃ' ಎಂದು ಋಷಿಗಳು ಕೊಟ್ಟ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಕನಲಿ ಪುರುವಂಶದ ಅರಸರು ಅರಿತರಿತು ಸರ್ವನಾಶವನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಬಯಸರು ಎಂಬ ಆತ್ಮಗೌರವವನ್ನೇ ನುಡಿದಾನು. ವಶಿಗಳಾದವರು ಪರಪರಿಗ್ರಹ ಸಂಪರ್ಕಮಾಡರು ಎನ್ನುವನೇ ಹೊರತು ತನ್ನವಳೆಂದು ಹೇಗೂ ಬೋಧೆಯಾಗದ ಆಕೆಯನ್ನು ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ದೊರೆತಳೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ವೇದನೆಯೇನೊ ಇದೆ. ಏನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ತೋಚದೆ 'ಸ್ವಾಮಿ ತಾವೇ ಇಲ್ಲಿಗುರುಲಾಘವವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ: ಈಕೆ ನುಡಿವುದು ದಿಟವಾದರೆ ನಾನು ದಾರತ್ಯಾಗಿಯಾಗುತ್ತೇನೆ; ಸಟೆಯಾದರೆ ಪರಸ್ತ್ರೀಸ್ಪರ್ಶಪಾಂಸುಲನಾಗುತ್ತೇನೆ. ಎರಡೂ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಪ. ನಿಜವೋ ಸುಳ್ಳೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದ ಉಭಯ ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದೇನೆ ಎನ್ನುವನು. ಅಂಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಆತನ ಹೃದಯ ಆಕೆಯನ್ನು ನಂಬಬೇಕೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸರ್ವಥಾ ನೆನಪಿಲ್ಲದ, ಪರಿಣಯದಲ್ಲೇ ಸಂದೇಹವಿರುವ ಗರ್ಭಧಾರಿಣಿ ಹೆಂಗಸನ್ನು ಹೇಗೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಬಲ್ಲನು? ನೆನಪಿಲ್ಲದುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಈತನ ಸ್ತ್ರೈಣತೆ ಅಲ್ಲ, ಖಂಡಿತ. ಆಕೆಯದು ಮರೆ

* ಈ ವಾದ ನಮ್ಮ ಜನಕ್ಕೆ ಬಹು ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿದೆ. ಅದರಿಂದ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಹಿಡಿವ ಗ್ರಹಣ ಆವಾದ ಮುರಿದುಬೀಳುವವರೆಗೂ ಬಿಡುಗಡೆಯಿಲ್ಲದ್ದು.

† ರಾಮಾಯಣದ ಉತ್ತರ ಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಸೀತೆ ಇಟ್ಟ ಕಣ್ಣಹನಿ, ನುಡಿದ ಮಾತು ಒಂದೇ ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಟಿಯಾದ್ದು.

ಸೀತಾ :—ಅಬ್ರವೀತ್ ಪ್ರಾಂಜಲಿಃ ವಾಕ್ಯಂ ಅಧೋದೃಷ್ಟಿಃ ಅವಾಂಗ್ಮುಖೀ
ಯಥಾಹಂ ರಾಘವಾತ್ ಅನ್ಯಂ ಮನಸ್ಯಾಽಪಿ ನ ಚಿನ್ತಯೇ
ತಥಾ ಮೇ ಮಾಧವೀ ದೇವೀ ವಿವರಂ ದಾತು ಮರ್ಹತಿ

ಹಾಗೆಯೇ ಇದರ ಮಾರ್ದನಿಯನ್ನು ಶಾಕುಂತಲಕ್ಕೆ ಈಚೆಯ ಉತ್ತರರಾಮ ಚರಿತ್ರೆಯ ಗರ್ಭನಾಟಕದ ಈ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೇಳಬಹುದು.

ನಯತು ಮಾಂ ಆತ್ಮನೋ ಅಂಗೇಷುವಿಲಯಂ ಅಂಬಾ
ನ ಸಹಿಷ್ಯಾಮಿ ಈದೃಶಂ ಜೀವಲೋಕಸ್ಯ ಪರಿಭವಂ ಅನುಭವಿತುಂ

* ಇವಳನ್ನು ಇಂಥ ಇನ್ನೊಬ್ಬಳಾಗಿ ಮುಗಿಯುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಕವಿಗಾಗಲಿ ರಾಜನ ಕುಲದೇವತೆಗಳಿಗಾಗಲಿ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ಹೆಚ್ಚು ಸಂಸ್ಕಾರಗೊಳಿಸಿ ಪುಟವಿಟ್ಟು ಇವರ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಉದಾತ್ತವಾಗಿ ಮಾಡುವುದೇ ಅವರ ಉದ್ದೇಶ.

ವಂತಹರೂಪವೆ? ನುಡಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ನೆನಪಿನ ಮಾತೆ? ಆಕೆಯ ಪ್ರೇಮದ ಸವಿ ಕಂಡಿದ್ದ ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ಅದರ ಮಿಡಿತ ಅರೆನಿಮಿಷ ಚಿಮ್ಮಿ ಮಾಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದೆ?* ಮತ್ತಿನ್ನೇನು? ಯಾವುದೋ ಶಾಪವೇ ಇರಬೇಕು. ಗ್ರಹಣ ಹಿಡಿದ ಹಾಗೆ ಅದು ಹಿಡಿದಿದೆ; ಬಿಂಬವನ್ನು ಗ್ರಹಣ, ದೀಪವನ್ನು ಮರೆ ಮುಸುಕುವಂತೆ ಮುಸುಕಿದೆ. ಮರೆ ತೆರೆದರೆ ಬೆಳಕು; ಗ್ರಹಣ ಬಿಟ್ಟರೆ ಮಾತ್ರ ಬಿಂಬ ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ಕಾಣಿಸೀತು. ಅದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಕಾಲ ಬಂದಿಲ್ಲ, ವಿಲಂಬ ಇದೆ.

ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದುವು. ಮಾರೀಚಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಶಕುನ್ತಲೆ ನವೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಆಕೆ ಈಗ ವ್ರತಚಾರಿಣಿ. ಮಗನನ್ನು ಹೆತ್ತು, ಆತನಲ್ಲಿ ಜೀವವಿಟ್ಟು ಗುರುಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಎಷ್ಟು ಭಂಗಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಗಂಡನಲ್ಲಿ ಕೋಪ ಉಂಟಾಗಿಲ್ಲ. ಕಣ್ವರು ಆಕೆಗೆ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ್ದ 'ಭರ್ತುಃ ವಿಪ್ರಕೃತಾಪಿ ರೋಷಣತಯಾ ಮಾ ಸ್ಮ ಪ್ರತೀಪಂ ಗಮಃ' ಎಂಬುದನ್ನು ಆಕೆ ಮರೆತಿಲ್ಲ. ಆತನ ವಿರಹ ದುಃಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ತಾಯಿ ಇಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣೀರಿಟ್ಟರೆ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಅರಿತ ಕಣ್ವರೂ ಆಶ್ರಮದವರೂ ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಕೊರಗಿದರೋ? ಕವಿ ಕಾಣಿಸಿಲ್ಲ. ಈ ಸಂಗತಿ ಅರಿತ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ಅಂತಸ್ತಾಪ ಉಂಟಾಯಿತೊ ಕಲ್ಪನೆಗೇ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ ಕವಿ. ಎದುರಿಗೆ ಕರೆತಂದು ಶಕುನ್ತಲೆಯ ತಾಪವನ್ನೂ ವಿವರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಈ ಮೌನವೇ ಕಥೆಗೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ. ಆದರ ದಾರುಣವಾದ ಈ ಯಾತನೆ ಮುಗಿಯಬೇಕು ಬೇಗ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶಾಪದ ಬಿಡುಗಡೆಯ ಕಾಲವನ್ನು ವಿಧಿ, ಧರ್ಮ ಅಥವಾ ದೇವತೆಗಳು ತ್ವರೆಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆನ್ನೋಣ.

ಯಾವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದಿಕ್ಕೆಟ್ಟ ಮಗಳನ್ನು ಮೇನಕೆ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋದಳೋ ಆ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಇನ್ನು ಈಕೆಯ ಭಾಗ್ಯ ತಿರುಗಲು ಮೊದಲಾಯಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ತಡವಾದರೂ ಖಂಡಿತ ತಿರುಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಆಶ್ವಾಸನೆ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ರಾತ್ರಿಯ ಗಾಢತೆ ಊರಿ ಬೆಳೆದಷ್ಟೂ ಮುಂದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆಗೆ ಹತ್ತಿರವಾಗುವಂತೆ ಅಲ್ಲವೆ? If Winter comes can Spring be far behind? (ಶಿಶಿರ ಬಂದರೆ, ಮಧುಮಾಸ ಇನ್ನೆಷ್ಟು ದೂರ ಹಿಂದೆ ಉಳಿದೀತು?) ಬಂತು ಇನ್ನೊಂದು ನಂಬಿಕೆಯ ಕುರುಹು,–ಅವರ ಪ್ರೇಮಾನುಬಂಧಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ. ಪುನಃ ಸಿಕ್ಕಿದ ಶಾಪಾಂತಕಾರಿ ಉಂಗುರ; ಅದು ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು ಆಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದಂತೆಯೇ ಒಂದು ರೀತಿ. ಏಕೆಂದರೆ ಆತನ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ತೆರೆಯುವುದು; ಚಿಂತೆ, ಆಸೆ ಬಲಿಯುವುವು; ಇನ್ನಾರಿಗಾದರೂ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದರೆ ಎಷ್ಟು ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಎಂಬ ಸೂಚನೆ ಏಳುವುದು; ತಾಯಿ ತಂದೆಯರು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಕೊರಗನ್ನು ಕಳೆಯಲು ತಡಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಲೋಕಾಚಾರವನ್ನು ವಾದಿಸುವುದು. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ, ಪುನಃ ಹೆದರಿ ಹೆದರಿ ವಸಂತ ತೆರೆಯುತ್ತದೆ. ರಾಜನು ಪ್ರತಿಬಂಧಾಜ್ಞೆ ಮಾಡಿ ತಡೆದರೂ ಉತ್ಸವಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದರೂ ಅದರ ಜೀವಸರ್ವಸ್ವವಾದ ಆ ತಾಮ್ರಹರಿತ ಪಾಂಡುರ ಚೂತ ಕೋರಕಕ್ಕೆ ವನಪಾಲಿನಿಯರು ಪ್ರೇಮದ ಸ್ವಾಗತ ಕೊಟ್ಟೇ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ; ಆ ಕೋಗಿಲೆ, ಕೋರಕ, ಕುಸುಮ, ಕುಸುಮಾಯುಧರಿಗೆ ಹೆದರಿಕೆಯಾದರೇನು? ಈ ಮಧುಕರಿಕೆ ಝುಂಕಾರ ಮಾಡಿಯೇ ಮಾಡಿದಳು; ಈ ಪರಭೃತಿಕೆ ಕೊರಲೆತ್ತಿಯೇ ಎತ್ತಿದಳು; ಪಂಚೇಷುವಿನ ಅಧಿಕಾಯುಧವಾಗೆಂದು ಮನ್ಮಥನಿಗೆ ಪೂಜೆ ಅರ್ಪಿಸಿಯೇ ಬಿಟ್ಟಳು. ಎಲ್ಲಿಯೂ ಆಕೆಯ ಚಿತ್ರವೇ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ, ಬಗೆಯಲ್ಲಿ; ಆಕೆಯ ಮಾತೇ ಬಾಯಲ್ಲಿ. ಆಕೆಯ ಚಿತ್ರರೇಖೆಗಳೇ ಕೈಯಲ್ಲಿ, ಬಗೆಯಲ್ಲಿ. ಅನ್ನ, ನಿದ್ರೆ, ಅಲಂಕಾರ, ರಾಜಕಾರ್ಯ, ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಆದರ ಯಾವುವೂ ಬೇಡ.

* ಈ ಪ್ರಮಾಣಗಳಿಗಿಂತ ಉಂಗುರದ ಕೋಡು ತಾನೇ ಏನು? ಎಂದರೆ, ಅದೊಂದೇ ಅವನ ಮೇಲೆ ಅಪಾದನೆ ಹೊರಿಸಿ ಬಿಗಿಸುವ ಸಾಕ್ಷಿ ಪ್ರಮಾಣ.

ಕಡೆಯ ಎರಡಂಕ

ಅಂಕಾರಂಭ ಸಾನುಮತಿ ಪ್ರವೇಶಗಳಿಗೆ ಮುಂಚೆಯೇ ರಾಜನು ಶಕುನ್ತಲೆಯ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬರೆದಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಆಕೆಯೆದುರು ಚಿತ್ರವನ್ನು ಮಾರ್ಪಡಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಎದುರಿಗೇ ಶಕುನ್ತಲೆ ಇರುವಳೆಂಬ ಸತ್ಯಭ್ರಾಂತಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕವಿಯುತ್ತದೆ; ವಿದೂಷಕನು ಈ ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಒಡೆಯುವವರೆಗೂ ಅದರ ಆಧಿಪತ್ಯವೇ. ವಿಪ್ರಲಂಭದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸುವ ಉನ್ಮಾದ ಶೃಂಗಾರ ಮೊನೆಗೊಂಡು ಆತನನ್ನು ನಿರ್ವಿಣ್ಣನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದೆ. ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಏಕಾಂತವನ್ನಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಚಿತ್ರಗತೆಯಾದವಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಾಪರ ವಿರೋಧಿ ನಡತೆ, ನುಡಿತ ತೋರಿಸುತ್ತ ಜಡನಾಗಿರುವ ಆತನ ಬಹು ಮುಖವಾದ ಪ್ರಣಯವನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಕಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇವನ ಮನಸ್ಸು, ತನ್ನ ಗೆಳತಿಯ– ಅಥವಾ ಗೆಳತಿಯ ಮಗಳ ಪರವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಇದೆಯೋ, ಆಕೆಯ ಆಸೆ ಫಲಿಸೀತೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗೋಣವೆಂದೇ ಆಕೆ ರಾಜೋಪವನಕ್ಕಿಳಿದು, ಅಲ್ಲಿನ ನಿರುತ್ಸವತೆಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟು, ಗೆಳತಿಯ ಕಷ್ಟ ಇನ್ನು ನಿವಾರಿತವಾಯಿತು, ಬಂದ ಕೆಲಸ ನೆರವೇರಿತು, ಶುಭ ಸಮಾಚಾರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಗಂಡನ ಬಹುಮಾನವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುತ್ತೇನೆಂದು, ತಾಯಿ ಮಗಳ ಪರವಾಗಿ ದೇವಲೋಕದಿಂದ ಖಾಸಗಿಯಾಗಿ ಬಂದ ಮುಂತಿಳಿವಿನ ಸುದ್ದಿಕಾರಳು ಆಕೆ. ತಿರಸ್ಕರಿಣೀ ವಿದ್ಯಾ ಬಲದಿಂದ ತಾನು ಯಾರಿಗೂ ಕಾಣಿಸದೆ, ಇತರರಿಗೆ ಕಾಣದಂತೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಿನ ನಡತೆಯ ಮೇಲೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತ ಮೆಚ್ಚುತ್ತ ತಾನು ಕೂಡ ಆ ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಬೆರೆತು ಮೈಮರೆವಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಆಕೆಗೆ ಸಹಾನುಭೂತಿ ಬರುತ್ತದೆ. 'ಸಂರೋಪಿತೇ ಅಪಿ ಆತ್ಮನಿ ಧರ್ಮಪತ್ನೀ। ತ್ಯಕ್ತಾ ಮಯಾ ನಾಮ ಕುಲಪ್ರತಿಷ್ಠಾ' ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಸಂತತಿಯಿಲ್ಲದ ದುಃಖದಲ್ಲಿ ಕೊರಗುವ ಆತನಿಗೆ ನಿಶ್ಚಯಜ್ಞಾನ ಕೊಡಲಿ? 'ಅಹಂ ಇದಾನೀಂ ಏವ ನಿರ್ವೃತಂ ಕರೋಮಿ' ಎಂದು ಒಡನೆಯೇ ತಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ದೇವಲೋಕದವರು ಇದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಅಧಿಕಾರಯುತವಾಗಿ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿರುವುದು ಆಕೆಗೆ ಗೊತ್ತು. ಖಾಸಗಿಯಾಗಿ ಬಂದ ಆಕೆಯ ಭಾಗದ ಕೆಲಸವಲ್ಲ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿಸುವುದು. ಹೆಣ್ಣಿನ ಕಡೆಯ ಒಬ್ಬ ಬಂಧು ಮಾತ್ರ ಆಕೆ. ಸಕಲವೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾದ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದ ಒಡೆಯರಿಗೆ ಪರೋಕ್ಷವಾದುದು ಯಾವುದು? ದೇವೇಂದ್ರನ ಪ್ರಿಯ ಸಹಾಯಕನಾದ ಆತನಿಗೆ ಈ ಸ್ಥಿತಿ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ಯಜ್ಞಭೋಗದಲ್ಲಿ ಉತ್ಸುಕರಾಗಿರುವ ದೇವತೆಗಳೇ ಶಕುನ್ತಲೆಯ ಗಂಡನು ತನ್ನ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯನ್ನು ಬೇಗನೆ ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುವನು ಎಂಬ ಆಶ್ವಾಸನೆಯನ್ನು ಮಹೇಂದ್ರನ ತಾಯಿ ಆಕೆಗೆ ಕೊಟ್ಟಳೆಂದು ಕೇಳಿದ್ದಳಂತೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಹೇಮಕೂಟಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಮೇನಕೆ ಶಕುನ್ತಲೆಯರಿಗೆ ನಡೆದುದನ್ನೆಲ್ಲ ವರದಿ ಮಾಡಿದಳು.

ಇದು ಆರನೆಯ ಅಂಕದ ಕೆಲಸವಾದರೆ, ಸ್ವರ್ಗಾಧಿಕಾರಿಗಳೇ ಮುಂದೆ ಕಾರ್ಯಭಾರವನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಕೈಕೊಳ್ಳುವರು. ಅವನ ಗೆಳೆಯನ ಕುತ್ತಿಗೆ ಹಿಸುಕಿ, ಕೈಯಲ್ಲಾದರೆ ದುಷ್ಯನ್ತನು ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿ, ನಿನ್ನ ನೆತ್ತರು ಹೀರುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ನುಡಿದು ರೋಷಗೊಳಿಸಿ, ತಣ್ಣಗಾಗಿದ್ದ ರಾಜನ ರಕ್ತವನ್ನು ಕುದಿಸಿ ರಕ್ಷಣಾ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಉಂಟಾಗುವಂತೆ ಮಾತಲಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆಯಿತು; ಇಂದ್ರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ದೇವ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಅರ್ಧಾಸನದ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನೂ ಸ್ವಂತವಾಗಿ ಧರಿಸಿದ ಮಂದಾರ ಹರಿಚಂದನದ ಮಾಲೆಯನ್ನೂ ಬಹುಮಾನವಾಗಿ ಪಡೆದು ಜಯನ್ತನು ಆಸೆಪಟ್ಟು ಪಡೆಯದ ಗೌರವವನ್ನು ಪಡೆದಾಯಿತು. ಈ ದೇವಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡಾದ ಮೇಲೆ ಆತನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು

ಆಪ್ತವಾದ ಸಂತೋಷಭೋಗ ಉಂಟುಮಾಡಿ ಕೊಡಬೇಡವೆ? ಪತ್ನೀ ಪುತ್ರಲಾಭವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕೆಂದೇ ದೇವರು ಈ ವ್ಯಾಪಾರ ಹೂಡಿದ್ದರೂ, ಮಾತಲಿಗೆ ಈ ಮರ್ಮ ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಒಂದು ಮಾತು ಕೂಡ ಆತನು ಆಡಲಿಲ್ಲ. ಹೇಮಕೂಟದ ದಿವ್ಯ ಮೋಹಕತೆಯನ್ನು ರಾಜನೇ ಮೆಚ್ಚಿ ಅಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಗುರು ಇರುವರೆಂದು ತಿಳಿದಕೂಡಲೆ 'ತೇನ ಹಿ ಅನತಿಕ್ರಮಣೀಯಾನಿ ಶ್ರೇಯಾಂಸಿ; ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೀಕೃತ್ಯ ಭಗವನ್ತಂ ಗನ್ತುಂ ಇಚ್ಛಾಮಿ' ಎನ್ನುವಂತೆ ಕವಿ ಮಾಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ದರ್ಶನ ಆತನ ಶ್ರೇಯೋಭಿಲಾಷೆ ವಿನಯಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದೆಯೇ ಹೊರತು ಸ್ವಾರ್ಥದಿಂದ ಉಂಟಾದುದಲ್ಲ – ಇದು ಅನಿರೀಕ್ಷಿತಲಾಭ ಎಂಬಂತೆ ಕವಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವುದು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿ. ಬಲ ತೋಳು ಪುನಃ ಅದುರಿದರೂ ಮೊದಲನೆಯ ಅಂಕದಲ್ಲಿನಂತೆ 'ಭವಿತವ್ಯಾನಾಂ ದ್ವಾರಾಣಿ ಭವನ್ತಿ ಸರ್ವತ್ರ' ಎಂದು ಆತನು ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನಾಗಲಿ ಅಭಿಮಾನವನ್ನಾಗಲಿ ನುಡಿಯಲಿಲ್ಲ. ಕುತಃ ಫಲಂ ಇಹ ಅಸ್ಯ? ಅಂದುಕೊಂಡು ಅದೇ ಹಿಂದಿನ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದ್ದಾಗ ತಡೆದನು; ಸಂಕೋಚಪಟ್ಟನಾದ್ದರಿಂದಲೇ ಈಗ ಪರಮಸಂತೋಷ ಲಾಭ ತಾನಾಗಿ ಆಯಿತು; ದೈವಾನುಗ್ರಹದಿಂದ. ಕಿಂಪುರುಷಪರ್ವತವಾದ ಹೇಮಕೂಟವು ಇಂದ್ರನ ತಾಯಿ ತಂದೆಯರ ಆಶ್ರಮ. ಎಲ್ಲ ತಪಸ್ಸಿದ್ಧಿಗಳ ಸ್ಥಾನ. ಇತ್ತ ಶಕುನ್ತಲೆ ದುಷ್ಯನ್ತರ ತಪಸ್ಸುಗಳಿಗೂ ಸಿದ್ಧಿ ಇಲ್ಲಿ ಆಗುವುದು ಒಂದು ಮಹೋನ್ನತ ಸನ್ನಿವೇಶ. ರಾಜನ ಮನೋಪರಿಶುದ್ಧಿ ಎಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಆಗಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನೂ ಆಗಲೇ ಕವಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾನೆ. ತನ್ನ ಸಾಹಸದಿಂದ ಇಂದ್ರನ ವೈರಿಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಆತನ ವಜ್ರಾಯುಧಕ್ಕೆ ಕೆಲಸದ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಅದರ ಕೊನೆಮೊನೆ ಕೆಡದಂತೆ ಆಭರಣವನ್ನಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಮಾಡಿ, ಇಂದ್ರನಿಂದ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಬಹುಮಾನ ಪಡೆದ ಇಂದ್ರಸಖನೆಂದು ಇತರರೆಲ್ಲ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರೂ ಈ ಇಂದ್ರಭೃತ್ಯ ತಾನೆಂದುಕೊಂಡ ಈತನಿಗೆ ಮರ್ಯಾದೆ ಹೆಚ್ಚಂತೆ. ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಸಂತೋಷ ಉತ್ಕರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಈ ಸ್ಥಳ:

'ಸ್ವರ್ಗಾತ್ ಅಧಿಕತರ ನಿರ್ವೃತಿ ಸ್ಥಾನಂ. ಅಮೃತಹ್ರದಮಿವ ಅವಗಾಢೋಽಸ್ಮಿ' ಎಂದು ಈ ಶುಚಿಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಒಲವು ಪಕ್ಷಪಾತ ತೋರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸರ್ವಥಾ ಈತನು ಭರತನ ಮಾತೆಗೆ ತಕ್ಕಂತಹ ಗಂಡನಾಗಿದ್ದಾನೆ, ಈಗ.

ಪುನಸ್ಸಮಾಗಮ

ಶಕುನ್ತಲೆ ದುಷ್ಯನ್ತರನ್ನೂ ತಂದೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಕವಿ ಸೇರಿಸುವ ಸನ್ನಿವೇಶ ಗಂಭೀರವಾದ್ದು: ಮೊದಲು ನಾಯಕ ನಾಯಿಕೆಯರು ಅನುರಕ್ತರಾದ್ದು ಕಣ್ವಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ; ಈಗ ಪುನಸ್ಸಮಾಗಮವಾಗುವುದು ಮಾರೀಚಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ. ಅದು ಧರ್ಮಾರಣ್ಯ; ಇದು ತಪಸ್ಸಿದ್ಧಿ ಸ್ಥಾನ. ಅದು ಚೆಲುವು ಸೌಕುಮಾರ್ಯ ಪ್ರೀತಿಗಳ ಮಧುರ ವಿಲಾಸದ ಸ್ಥಾನ; ಇದು ಉನ್ನತ ತಪಸ್ಸುಗಳ ಬೀಡು. ಅದು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿರುವದು; ಕುಲಪತಿಗಳ ವಿದ್ಯಾದಾನ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಕನ್ಯಾಚರ್ಯಗಳ ಸ್ಥಾನ; ಗಿರಿಸಾನು, ಸರೋವರ; ಮರಳಲ್ಲಾಡುವ ಹಂಸೆ, ಒದ್ದೆಬಟ್ಟೆ ಒಣಗ ಹಾಕಿರುವ ಮರಗಳು, ಲತೆ, ಚಿಗುರು, ಹೂ, ಚೆಲುವೆ ಕನ್ನೆಯರು, ಹೋಮಧೂಮ, ಚಿಗರಿ, 'ಹರಿಣ ಶೃಂಗದೆ ತನ್ನಯ ವಾಮ ನೇತ್ರಮಂ ತುರಿಸುತುಮಿರ್ಪ ಪೆಣ್ಮೃಗ'ಗಳು, ಆ ಕೋಗಿಲೆಗಳ ಸೌಂದರ್ಯ ಇನ್ನೂ ಲೌಕಿಕವಾದ್ದು; ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಾಧೆ ಬಾರದಂತೆ, ಯಜ್ಞಯಾಗರಕ್ಷೆಯಾಗುವಂತೆ ಆ ತಪೋಧನರ ಶಾಂತಿಗೆ ಹೊರಗಿಂದ ಭಂಗಬಾರದಂತೆ ರಾಜನು ಅದನ್ನು ಕಾಯಬೇಕಾಗಿದೆ; ಇಲ್ಲಿ, ಇಂದ್ರಗುರು ಲೋಕದ ಕಣ್ಣು ಮುಟ್ಟದ ಕಡೆ ಪೂರ್ವ ಪಶ್ಚಿಮ ಸಾಗರಾಂತವಾದ 'ಕನಕ ರಸ ನಿಸ್ಯಂದಿ'ಯಾದ ಸಂಜೆಯಂತೆ 'ಮೇಘಪರಿಘ ಸಾನುಮಾನ್' ಅಲೌಕಿಕ ಕಿಂಪುರುಷ ಪರ್ವತ; ಸಾರ್ವಭೌಮರ ಆಸೆಗೆ ನಿಲುಕದ ತಾಣ. ಅಲ್ಲಿ ಗಿಡ, ವನಶೋಭೆ; ಆಶ್ರಮದ ಎಲೆಮನೆಯ ಸಾರಣೆ ಕಾರಣೆ, ಭಯವರಿಯದೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಲಾಲಿತವಾದ ಹುಲ್ಲೆಯ ಸಂಚಾರ, ಕಾಡು, ಇಂಗುದಿ ಹಣ್ಣು, ಅವನ್ನು ಚಚ್ಚಿದ ಕಲ್ಲುಗಳು, ಗಿಳಿಗೂಡುಗಳು, ಗಿಡದ ಪಾತಿಗಳಿಗೆ ನೀರೆರೆಯುವ ಚೆಲುವ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರಪಂಚ; ನೀರಲ್ಲಿ ಇಳಿದು ಕುಡಿಯುತ್ತ ಕೋಡು ಕುಟ್ಟುತ್ತಿರುವ ಕಾಡುಕೋಣಗಳು; ನೆಳಲನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಮೆಲುಕು ಹಾಕುತ್ತ ನಿರ್ಭೀತವಾಗಿರುವ ಮೃಗಕುಲ, ಕೆಸರು ಕೊಳಗಳಲ್ಲಿ ಮುಸ್ತೆಯನ್ನು ಬಗಿದು ಕೀಳುತ್ತಿರುವ ವರಾಹತತಿ, ತಪಸ್ವಿಗಳು ನೀರಿಳಿದೆದ್ದು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬರುವ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಉದ್ದಕ್ಕೆ ಅವರ ನಾರು ಬಟ್ಟೆಯ ಕೊನೆ ನೀರು ತೊಟ್ಟಿಟ್ಟ ಸಾಲು, ಸ್ವಚ್ಛಂದತೆ, ಅತಿಥಿ ಸತ್ಕಾರ, ಪ್ರೇಮಾಲಾಪ, ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸುಮಧುರ ಪ್ರೇಮಬಾಂಧವ್ಯ; ಪ್ರಿಯವಾಗಿ ನುಡಿವವರೂ ಅಸೂಯೆಯಿಲ್ಲದವರೂ ಅನುಕೂಲರೂ ಆದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಗೆಳೆತನ; ಅವರನ್ನು ಸಾಕಿದಂತೆ ಆಶ್ರಮದ ಜೀವಜನ್ತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಾಕಿ ಆತ್ಮೀಯವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಸಮರಸದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಜೀವನ ಚಿತ್ರ ಅಲ್ಲಿ; ಇಲ್ಲಿಯೋ, ಅರೆಮೈ ಹುತ್ತದಲ್ಲಿ ಹೂತಿದೆ; ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಹಾವಿನ ಪರೆ ಯಜ್ಞೋಪವೀತದಂತೆ ಬಿದ್ದಿದೆ; ಕಂಠವನ್ನು ಒಣಗಿದ ಬಳ್ಳಿಗಳು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಿಗಿದು ಪೀಡಿಸಿವೆ; ಹೆಗಲ ವರೆಗೂ ಇಳಿದ ಜಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕಿಗಳು ಗೂಡುಕಟ್ಟಿವೆ; ನಡುವೆ ಸ್ಥಾಣುವಿನಂತೆ ಅಚಲನಾಗಿ ಸೂರ್ಯಬಿಂಬಕ್ಕಿದಿರಾಗಿ ಕಷ್ಟ ತಪಸ್ಸುಮಾಡುವ ಮುನಿಗಳು; ಅದಿತಿದೇವಿ ನಟ್ಟು ಬೆಳಸಿದ ಮಂದಾರ ವೃಕ್ಷಗಳ ನಡುವೆ ಮಾರೀಚರ ಆಶ್ರಮ; ಸರಸತೆ, ಮಧುರತೆ, ಅಲಂಕಾರ, ಸಲ್ಲಾಪ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ; ಎಲ್ಲರೂ ವ್ರತಿಗಳು; ಮನುಷ್ಯರು ಯಾವಯಾವ ಸುಖಭೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತ ಧರ್ಮ ಕರ್ಮ ತಪಸ್ಸು ಯಜ್ಞ ಮಾಡುವರೋ, ಯಾವ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಬಂದು ಈ ಸುಖಗಳನ್ನನುಭವಿಸಲು ಬಯಸುವರೋ ಅಂಥವೆಲ್ಲ ಕೈಸೇರಿ ಎದುರಿಗಿದ್ದರೂ ಅವನ್ನೊಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಏನನ್ನೊ ಸಾಧಿಸುವ ವಿರಕ್ತರು; ಬೇಕಾದ್ದನ್ನು ಕೊಡುವ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ ಆವರಿಸಿರಲು ಗಾಳಿ ಕುಡಿದು ಜೀವಿಸುವವರು! 'ಕಾಂಚನಪದ್ಮರೇಣು'ವಿಂದ ಕಪಿಶವಾದ ನೀರು ಇರುವಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯಾಭಿಷೇಕ; ರತ್ನ ಶಿಲಾಪಟ್ಟ, ದೇವಸ್ತ್ರೀಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಯಮ– ಇದು ಇಲ್ಲಿನ ಚಿತ್ರ. ಇಲ್ಲಿ ಚಿಗರಿ ಕೋಗಿಲೆಗಳಿಲ್ಲ; ಕೇಸರ, ಶಿರೀಷ, ನವಮಾಲಿಕಾದಿ ಕುಸುಮಗಳಿಲ್ಲ; ಸಹಕಾರವೃಕ್ಷ ಲತಾಕುಂಜ ಚೂತಾಂಕುರಗಳಿಲ್ಲ. ಸಿಂಹಗಳು ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಓಡಿಯಾಡುತ್ತಿವೆ; ಕೋಗಿಲೆಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ನವಿಲು! ತಾಪಸಿಯೊಬ್ಬಳ ಹೆಸರು 'ಸುವ್ರತೆ'. ಆಶ್ರಮ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಬಂದಾಗ್ಗೆ ವೃದ್ಧ ಶಾಕಲ್ಯನನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತಲಿ ಕೇಳಿದರೆ ಆತನು ಹೇಳುವುದೇನು? ಮಹರ್ಷಿ ಪತ್ನಿಯರೊಡನೆ ಇದ್ದು ದಾಕ್ಷಾಯಣಿ ಬೇಡಲು 'ಪತಿವ್ರತಾಪುಣ್ಯ'ವನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾರೀಚರು ಉಪದೇಶ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಥಾ ವಿಸದೃಶವಾದ ಹಿನ್ನೆಲೆ, ಆವರಣ ಇವೆ ಈ ಎರಡಕ್ಕೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಶಂಗು ರಮಣೀಯತೆ ಉಲ್ಲಾಸ ಉತ್ಸಾಹಗಳು, ಎಳಯೌವನ, ಹೊಸ ಅಚ್ಚರಿಗಣ್ಣು, ಚಿತ್ರಕರ್ಮ, ಕೀಟಲೆಯ ಮಾತು ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ; ಇಲ್ಲಿನ ಉನ್ನತಿ, ಪೂಜ್ಯತೆ, ಲೋಕೋತ್ತರತೆ ಅಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಮೃದು ಸರಸತೆ ಸಲ್ಲಾಪದ ಸೀಮೆಯಾದರೆ ಇಲ್ಲಿ ವ್ರತನಿಷ್ಠೆ ತಪಸ್ಸಿನ ಉಗ್ರತೆ.

ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ಶಕುನ್ತಲೆಯ ಸಂದರ್ಶನವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ತುಂಬಿದ್ದ ಚೆಲುವೂ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆಯೂ ಆಕೆಯವು. ಕಣ್ವರು ಸೋಮತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೊರಟ ಕಾರಣದಿಂದ ಹಿಡಿದು, ಆಕೆಯದೇ ಯಾಜಮಾನ್ಯ, ಸಖಿಯರಲ್ಲಿ ಗಣ್ಯತೆ. ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಜೀವಪ್ರಾಯಳು; ಲಲಾಮಳು; ಆಕೆಯ ಸುಖಸಾಧನೆ ಅನಿಷ್ಟನಿವಾರಣೆಗಾಗಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿ ಬದುಕಿದ್ದಾರೆಯೊ ಎಂಬಂತಿರುವ ಸಖಿಯರಿಂದ ಕೂಡಿ ಪ್ರಣಯ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಳಾಗುವಳು;

ಆಶ್ರಮ ವಿರೋಧವಿಕಾರ ಅಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದುದು ಆಕೆಯಲ್ಲಿ. ಇಲ್ಲಿ ಆಕೆ ತಪಸ್ವಿನಿ. ಆಕೆಯ ಮಗನಾದ 'ಅಬಾಲಸತ್ವ'ನಾದ ಬಾಲ ಸರ್ವದಮನನ ಕಾರಣದಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ತಪೋವನ ವಿರೋಧಿಯಾದ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಆತನ ಕ್ಷತ್ರಿಯಸತ್ವ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹೊಂದದು, ಅವನು ಇಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲ ನಿಲ್ಲಲಾರ. ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾದವನು ಎಂಬ ಸೂಚನೆಯೇ ಬರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶಕುನ್ತಲೆಯನ್ನು ಕಾಣುವ ಹಂತಗಳೂ ಆವರಣಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಹಾಗಿವೆ: ಅಲ್ಲಿನ ಧೈರ್ಯ ಹುರುಪು ರಸೋದ್ವೇಗ ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ; ಶಾಂತಿ, ಅಧೈರ್ಯ, ಹಿಡಿತ, ಗೌರವ ಮತ್ತು ಶುಚಿಬುದ್ಧಿಯೇ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ. ರಾಜನ ಸಮಯವನ್ನು ಕಾದು ಕೆಲಸಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಲೋಕದ ಜನ. ಕಣ್ವಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿಯೂ ಆತನಿಗೆ ಮಾನ್ಯತೆ; ಪ್ರಶಂಸೆ. ಇಂದ್ರಸಖನೆಂದು ಹಿರಿಮೆ. ಇಂತಹ ರಾಜನು ಮಾರೀಚರ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅವರ ಅವಕಾಶಕ್ಕೆ ಕಾದು ಅಶೋಕದಡಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ರನಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸರ್ವದಮನನನ್ನು ಮೊದಲು ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ, ಶಕುನ್ತಲೆಯ ಮಗನನ್ನು ಮೊದಲು (ಇದೇ ಫಲಭಾಗ) ಕಂಡು ಆತನ ಮೂಲಕ ಈಗ ಶಕುನ್ತಲೆಯ ದರ್ಶನವಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆ ಮಗುವನ್ನು ಕಂಡ ಕ್ಷಣದಿಂದ ರಾಜನಿಗೆ ಮಮತೆ, ಮೆಚ್ಚುಗೆ ಉಂಟಾದವು; ಅವನ ದುಷ್ಟತನವೇ ಆಕರ್ಷಕವಾಯಿತು; ಯಾರ ಮಗನೆಂದು ತಿಳಿಯುವ ಮುಂಚೆ ತಾಪಸಿಯರು ಆತನಲ್ಲಿ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟರು. ಋಷಿಕುಮಾರನಲ್ಲ, ಪೌರವನೆಂದು ತಿಳಿಯಿತು. ಪೌರವನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೇಗೆ ಬಂದಾನು? ಅವನ ತಾಯಿ ಅಪ್ಸರೆ. ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದ ಅವನ ವಿಚಾರವೇಕೆ ಎಂಬ ಚುಚ್ಚು ನುಡಿಯೋ ತನ್ನನ್ನೇ ಮೂದಲಿಸುವಂತೆ ಇದೆ. ಹುಡುಗನ ರೂಪು ರಾಜನನ್ನೇ ಹೋಲುತ್ತದೆ. ಇವನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ದುರ್ದಮನಾದ ಬಾಲಕ. ಇದು ಇನ್ನೂ ಹತ್ತಿರ ಸಂಬಂಧದ ಸೂಚನೆ. ಆತನ ಸ್ಪರ್ಶಸುಖ ಮಮತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ಇವನನ್ನು ಮಗನಾಗಿ ಪಡೆದ ತಂದೆ ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಸುಕೃತಿಯೋ ಎಂಬ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯ ಹಂಬಲ. ಆಗತಾನೇ ತಾಯ ಮೊಲೆಯನ್ನು ಅರ್ಧ ಕುಡಿದಿದ್ದ ಸಿಂಹದ ಮರಿಯನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಎಳೆದು ತಂದು ಹಿಂಸಿಸುತ್ತ (ಆಶ್ರಮವಿರೋಧ ವ್ಯಾಪಾರ) 'ಏ, ಸಿಂಹ, ಆಕಳಿಸು ನೋಡೋಣ, ನಿನ್ನ ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಎಣಿಸುತ್ತೇನೆ' ಎನ್ನುವ, ತಾಯಿ ಸಿಂಹ ನಿನ್ನನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆಯೆಂದರೆ 'ಹೋ ನನಗೆ ಬಹಳ ಹೆದರಿಕೆ' ಎಂದು ಕೆಳತುಟಿ ಮುಂದೆ ಚಾಚಿ ಅಣಕಿಸುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಇನ್ನಷ್ಟು ಮಮತೆಯೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ; ಅದಕ್ಕೆ ಬದಲು ಬಣ್ಣದ ನವಿಲನ್ನು ತಂದುಕೊಡುವಾಗ ಮಗು, ಈ ಶಕುಂತಲಾವಣ್ಯವನ್ನು ನೋಡು, ಎನ್ನುವಾಗ ಆ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಶಕುನ್ತಲಾ ಹೆಸರು ಕೇಳಿ ಎಲ್ಲಿ ನಮ್ಮಮ್ಮ ಎಂದುದರಿಂದ ರಾಜನಿಗೆ ಆದ ಮೈಜುಮ್ಮು; ಆದರೆ ಒಡನೆಯೇ ಎಷ್ಟು ಮಂದಿಯ ಹೆಸರು ಶಕುನ್ತಲೆ ಎಂದಿರಬಾರದು ಎಂದು ಉತ್ತರ ಕ್ಷಣದ ಉತ್ಸಾಹಭಂಗ; (ಸುಟ್ಟ ಕೈ ಹಿಂಜರಿಯುವುದೆಂಬಂತೆ); ಆದರೆ ನೆಲದಮೇಲೆ ಬಿದ್ದುಹೋಗಿದ್ದ ರಕ್ಷಾಯಂತ್ರವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಟ್ಟು ಅದು ತನ್ನನ್ನು ಹಾವಾಗಿ ಕಚ್ಚದಿದ್ದ ನಿರ್ಣಾಯಕ ಪ್ರಮಾಣ ಒಂದು ಕಡೆ, 'ನೀನಾರು? ನನ್ನ ತಂದೆ ದುಷ್ಯಂತ' ಎಂದ ಮಗುವಿನ ವಿವಾದ ನುಡಿಯ ಸತ್ಯಸ್ಥಾಪಕತೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ– ಈ ಹೆಜ್ಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಪುತ್ರಲಾಭವಾಗುತ್ತದೆ ರಾಜನಿಗೆ. ಹೆಜ್ಜೆ ಹೆಜ್ಜೆಗೂ ಕುತೂಹಲ, ಉತ್ಕಂಠೆ ಬಲಿಯುತ್ತವೆ. ಆಮೇಲೆ ಶಕುನ್ತಲೆಯೇ ಬಂದಾಗ ಆ ಚಿತ್ರವೇನು!

ವಸನೇ ಪರಿಧೂಸರೇ ವಸಾನಾ
ನಿಯಮ ಕ್ಷಾಮಮುಖೀ ಧೃತ ಏಕವೇಣೀ

ಮೊದಲಂಕಗಳ ಕಿಸಲಯಕುಸುಮಕೋಮಲೆಯಾದ, ಲತಾ ಭಗಿನಿಯಾದ, ನವಮಾಲಿಕೆಯಂತಿದ್ದ, ತಾವರೆಯೆಲೆಯ ಬೀಸಣಿಗೆಯಿಂದ ಶೈತ್ಯೋಪಚಾರಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಪ್ರಿಯನಿಗೆ ಶುಕೋದರದಂತೆ ಮೃದುವಾದ ನಲಿನೀಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಣಯಸಂದೇಶ ಬರೆದು ಕಳಿಸಿದವಳೆಲ್ಲಿ? ಸಖಿಯರಿಂದ ಸಿಂಗರಗೊಂಡು ವನದೇವತೆಯರಿತ್ತ ದುಕೂಲ, ಲಾಕ್ಷಾರಸ, ಆಭರಣ ಮುಂತಾದುವನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಅವಗುಂಠನವತಿಯಾಗಿ ರಾಜಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹಣ್ಣೆಲೆಗಳ ನಡುವೆ ಕಿಸಲಯದಂತೆ ಕಂಡ ಆ ಶಕುನ್ತಲೆಯೆಲ್ಲಿ! ರಾಜನ ಕಠಿನತೆಗೆ ಬಾಡಿ ಕೊರಗಿ ಬದುಕು ಬೇಸರವೆನಿಸಿ ಭೂತಾಯಿಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿಕೊಡು ಅಪ್ಸರಸ್ಸನ್ನಿಧಿಯ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ ಆಕಾಶಕ್ಕೇರಿದಾಕೆಯೆಲ್ಲಿ? ವಿಷಶಲ್ಯದಂತೆ ರಾಜನನ್ನು ದಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶಕುನ್ತಲೆಯ ಆ ಕಲ್ಪನಾಚಿತ್ರವೆಲ್ಲಿ? ಏಕವೇಣಿಯಾಗಿ ವ್ರತನೇಮಗಳಿಂದ ಕಂದಿದ ಮುಖವುಳ್ಳವಳಾಗಿ, ಮಲಿನಾಂಬರವುಟ್ಟ ಈ ತಪಸ್ವಿನಿಯೆಲ್ಲಿ? ಆದರೂ ಸ್ಥೈರ್ಯ ಸಂಯಮ, ಪ್ರೇಮಗಳಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಒಂದೇರೀತಿ ಪರಿಶುದ್ಧಳು, ಕ್ಷಮಾವಂತಳು ಈಕೆ. ಎಂದೂ ವಿನಯವನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸತಕ್ಕವಳೇ. ಇಂದೂ ಅದಕ್ಕೆ ಬಾಗಿದವಳೇ. ಆದೇ ಅಭಿಮಾನಶಾಲಿನಿ. ತನಗೆ ಮೋಸ ಮಾಡಿದ ಉಂಗುರವನ್ನು ನಂಬಳು; ಮುಟ್ಟಳು. ಗುರುಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಹೋದರೆ ಸನ್ನಿಧಿಯ ಗೌರವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನಡೆಯುವವಳೇ. ಐಶ್ವರ್ಯದಲ್ಲೆಂತೋ ಬೇರೆ ಎಲ್ಲ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಅಂತೇ ಗುಣವತಿಯೇ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಆದರೂ ಒಟ್ಟು ಅವಳ ಹೆಸರಿನ, ಬಾಳಿನ, ಭಾಗ್ಯದ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅವಳೇ ಆಡುವ ಮಾತೆಷ್ಟು? ಒತ್ತಾಗಿ ಅಚ್ಚು ಮಾಡಿದರೆ ನಾಲ್ಕು ಪುಟಗಳಷ್ಟಾದೀತೆ? ಅದರಲ್ಲಿ, ಸ್ವಗತದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಅಥವಾ ನುಂಗಿ ಹೋದವೆಷ್ಟು, ಪ್ರಕಾಶವಾದುದೆಷ್ಟು? ಆಶ್ಚರ್ಯ. ಏಕಾಂತ ಪ್ರಣಯದಲ್ಲಿ ಆಸೆ ಬಯಸುತ್ತಿರುವಾಗ 'ಮದನ ಸಂತಪ್ತೆ'ಯಾದರೂ ನ ಖಲು ಆತ್ಮನಃ ಪ್ರಭವಾಮಿ; ಪೌರವ, ರಕ್ಷವಿನಯಂ, ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಅವಿಧೇಯಳಾಗಿ ವರ್ತಿಸಲಾರೆ. ತಾಳಿಕೊ– ಎಂದವಳ ಗುಣದಲ್ಲಿ ಎಂತಹ ಸಂಯಮ ದೃಷ್ಟಿ ಇದೆ ಎಂಬುದು ಹಿಂದಿನಂತೆಯೇ ಈ ಏಳನೆಯ ಅಂಕದಲ್ಲಿಯೂ. ಮಾರೀಚರು ರಾಜನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟು ಶಾಪದಿಂದ ನಿರಾಕರಣೆಯಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿದು ಎಷ್ಟು ಬೇಗ ಉದಾರವಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಳು? ತನ್ನ ಸ್ಥಿತಿ ಕೂಡ ಅಂದು ಹೇಗಿತ್ತು; ಏನೊಂದು ನಡೆಯಿತೊ ಶೂನ್ಯ ಹೃದಯಳಾದ ಆಕೆಗೆ ಪರಿವೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಖಿಯರು ಹೇಳಿದ್ದು ಕೂಡ ಎಚ್ಚರ ತಪ್ಪಿದ್ದೆ; ಆರ್ಯಪುತ್ರನದೇನು ತಪ್ಪು ಎನ್ನುವ ಸೌಜನ್ಯ ಹಿರಿದು. ಆತನಿಗೆ ಕೂಡ ತಾನು ಅನ್ಯಾಯದಿಂದ ವರ್ತಿಸಲಿಲ್ಲ, ಮುಕ್ತನಾದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದಾಗ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಭಾರವಿಳಿಯಿತು. ಒಂದು ಹೊಸ ತಿಳಿವಿನ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಶುಚಿವ್ರತೆಯಾದ ಆಕೆಯನ್ನು ದೇವಪಿತೃಗಳ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಂದ ಪಡೆದ ಸನ್ನಿವೇಶ ಭವ್ಯವಾದ್ದು.

ನಾಟಕದಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲ ವ್ಯಕ್ತಿ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಎಲ್ಲ ರಮಣೀಯತೆಯನ್ನಾಗಲಿ, ಕವಿತೆಯ ಮಾಧುರ್ಯ, ಭಾವಾರ್ಥ, ಪುಷ್ಟಿ, ಔಚಿತ್ಯ, ಕಾರ್ಯ ಸಾಧನಾಶಕ್ತಿ, ರಸದರ್ಶನಗಳನ್ನಾಗಲಿ ಇಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅತಿ ಹಿರಿಯದು. ಅದರ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಳಿದಾಸನ ಕೃತಿಗಳ ಮೇಲ್ಮೆ ಹಿರಿಯದು. ಆತನ ಶಾಕುನ್ತಲ ನಾಟಕ ನಮ್ಮ ನಾಡಿಗೆ ಭೂಷಣವಾಗಿದೆ. ಯಾವುದನ್ನು ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆರ್ಯ ವೃತ್ತಿ, ಆರ್ಯ ಧರ್ಮ, ಆರ್ಯ ವಿಚಕ್ಷಣೆ, ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಎಂದು ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಒಪ್ಪಿತೋ ಅದರ ಒಂದು ರಸಚಿತ್ರ ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ. ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ, ಹೆಣ್ಣು ಹೆಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡುಗಳ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ, ಅತಿಥಿ ಸತ್ಕಾರಗಳಲ್ಲಿ, ವ್ಯವಹಾರ ನಯಗಳಲ್ಲಿ, ಸಭೆ ಉಪವನ ರಾಜಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ, ಹಿರಿಕಿರಿಯರಲ್ಲಿ, ಒಡೆಯ ಭೃತ್ಯರಲ್ಲಿ, ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ, ಪಶು ಪಕ್ಷಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸಂಬಂಧದ ನಡತೆಯಲ್ಲಿ, ಯಾವುದು ಹಸನಾದ ವೃತ್ತಿ ಯಾವುದಲ್ಲ, ಯಾವುದು ವಶಿತ್ವ ಯಾವುದು ಚಪಲ, ಯಾವುದು ಕಾಮ ಯಾವುದು ಪ್ರೇಮ, ಯಾವುದು ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮೀರಿದ ಜೀವನದ ತಪಸ್ಸು, ಸಿದ್ಧಿ ಎಂಬುದರ ರಂಜಕ ಚಿತ್ರಗಳು ನಾಟಕದ ತುಂಬ ಇವೆ. ಇಂಥ ಕೃತಿಗಳು ಒಂದು ನಾಡಿನ ಬೆಳಕು; ದಾರಿಯ ದೀವಿಗೆ; ಸರಸ ಜೀವನದ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಾಧನೆಯ ಸಂಕೇತವೂ ಪತಾಕೆಯೂ ಆಗಿರುತ್ತವೆ.

ವಿ.ಸೀ.

ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸುದ್ದಿ

ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಗಮಕ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಫಲಿತಾಂಶ

ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪರವಾಗಿ ಗಮಕ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ವನಿತಾ ಸದನದಲ್ಲಿ (ಫೆಬ್ರವರಿ ೨೮) ನಡೆಯಿತು. ಶ್ರೀ.ಗಳಾದ ವಿದ್ವಾನ್ ಬಾಳ್ಳಪಲ್ಲಿ ಅನಂತಕೃಷ್ಣಶರ್ಮ ಅವರು, ಮೈಸೂರು ಆಕಾಶವಾಣಿಯ ಶ್ರೀಮತಿ ರಾಜಮ್ಮನವರು, ಗಮಕ ವಿದ್ವಾನ್ ಶ್ರೀ. ಕೆ. ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಪರೀಕ್ಷಕರಾಗಿ ಸಹಕರಿಸಿ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿದರು.

ಮೊದಲನೆಯ ತರಗತಿ

ಶ್ರೀಮತಿಗಳಾದ ೧. ಆರ್. ಕಪಿಲಾಬಾಯಿ, ೨. ಎಚ್. ಭಾಗೀರಥಮ್ಮ, ೩. ಜಿ. ಎಚ್. ಕಮಲ.

ಎರಡನೆಯ ತರಗತಿ

ಶ್ರೀಮತಿಗಳಾದ ೧. ಆರ್. ಸೋನಾಮುಖಿ, ೨. ಕೃಷ್ಣವೇಣಿ, ೩. ಕೆ. ಆರ್. ಜಯಮ್ಮ, ೪. ಎಚ್. ಚಾಯಮ್ಮ., ೫. ಜಿ. ಎಚ್. ಕೃಷ್ಣವೇಣಿ, ೬. ಬಿ. ಎನ್. ಪದ್ಮ.

ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರ ಬೆಳವಣಿಗೆ

(ತಾ. ೧೧-೩-೪೩ರಿಂದ ೧೮-೩-೪೩ರ ವರೆಗೆ)

ಸಹಾಯಕ ಸದಸ್ಯರು (೧೦೦ ರೂ.) : ಶ್ರೀ.ಗಳಾದ ೧. ಎ. ಆರ್. ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ಎಂ.ಎ., ಕನ್ನಡ ಪ್ರೊಫೆಸರು, ಮಹಾರಾಜ ಕಾಲೇಜ್, ಮೈಸೂರು (ಆಜೀವ ಸದಸ್ಯತ್ವದಿಂದ ಬದಲಾವಣೆ). ೨. ಪಿ. ಚಿಕ್ಕಣ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿಯವರು, ಬಿ.ಎ., ಡಿಸ್ಟ್ರಿಕ್ಟ್ ಎಕ್ಸೈಜ್ ಆಫೀಸರು, ಬೆಂಗಳೂರು (ಸಾಮಾನ್ಯ ಸದಸ್ಯತ್ವದಿಂದ ಬದಲಾದದ್ದು). ೩. ರಾಜಮಂತ್ರಪ್ರವೀಣ ಕೆ. ವಿ. ಅನಂತ ರಾಮನ್, ಬಿ.ಎ. ಅವರು, ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಅರ್ಥ ಸಚಿವರು, ಬೆಂಗಳೂರು. ೪. ಆರ್.ಪಿ. ಮಲ್ಲಪ್ಪನವರು, ಬಿ.ಎ., ಎಲ್.ಎಲ್.ಬಿ. ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳು, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ. ೫. ದಿವಾನ್ ಬಹದ್ದೂರ್ ಟಿ. ಭುಜಂಗರಾಯರು, ಎಂ.ಎ., ಬಿ.ಎಲ್., ನಿವೃತ್ತ ಡಿಸ್ಟ್ರಿಕ್ಟ್ ಜಡ್ಜರು, ಬಸವನಗುಡಿ, ಬೆಂಗಳೂರು. ೬. ಎನ್. ಮಾಧವರಾಯರು, ಬಿ.ಎ., ಮೈಸೂರು ಸರಕಾರದ ಜನರಲ್ ಸೆಕ್ರೆಟರಿಯವರು, ಶಂಕರಪುರ, ಬೆಂಗಳೂರು. ೭. ಬಿ.ಜಿ. ಅಪ್ಪಾದೊರೆ ಮೊದಲಿಯಾರರು, ಬಿ.ಎ.; ಬಿ.ಎಸ್‌ಸಿ., ಡೈರೆಕ್ಟರ್ ಆಫ್ ಇಂಡಸ್ಟ್ರೀಸ್ ಅಂಡ್ ಕಾಮರ್ಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು (ಸಾಮಾನ್ಯ ಸದಸ್ಯತ್ವದಿಂದ ಬದಲಾವಣೆ). ೮. ಬಿ. ಶಂಕರ ರಾಯರು, ಬಿ.ಎ., ಎಲ್‌ಎಲ್.ಬಿ., ಅಡ್ವೊಕೇಟರು, ಬೆಂಗಳೂರು ದಂಡು.

ಸಾಮಾನ್ಯ ಸದಸ್ಯರು (೩ ರೂ.) : ಶ್ರೀಗಳಾದ ೧. ಎಚ್. ಎನ್. ಸತ್ಯನಾರಾಯಣರಾಯರು, ಬಿ.ಎ., ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿಲಾಸ ಅಗ್ರಹಾರ, ಮೈಸೂರು. ೨. ಎಂ.ಎನ್. ಆಚಾರ್ಯರು, ಮೋಟಾರು ವಾಹನಗಳ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರು, ಮಡಕೇರಿ.

೧೯೪೩ನೆಯ ಜನವರಿ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳ ಫಲಿತಾಂಶ

ಜಾಣ (ಣೆ) ಪರೀಕ್ಷೆ

ತೇರ್ಗಡೆಯಾದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ರಿಜಿಸ್ಟರು ನಂಬರುಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದೆ :

ಮೊದಲನೆಯ ತರಗತಿ : ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ.

ಎರಡನೆಯ ತರಗತಿ

ಮೈಸೂರು : ೧, ೩, ೪, ೬, ೭, ೮.
ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ : ೯, ೧೦, ೧೧, ೧೨.
ಧಾರವಾಡ : ೧೩, ೧೪, ೧೫, ೧೬, ೧೭, ೧೮, ೨೦, ೨೧, ೨೨, ೨೭, ೨೮, ೨೯, ೩೦, ೩೧, ೩೨, ೭೨.
ಬೆಳಗಾಂವಿ : ೩೫, ೬೫.
ಬಿಜಾಪುರ : ೩೬, ೬೭.
ಕಲಬುರ್ಗಿ : ೩೮, ೩೯, ೪೧.
ಯಾದಗಿರಿ : ೪೫, ೪೬.
ಕೊಪ್ಪಳ : ೪೭, ೪೮, ೫೦, ೫೧.
ರಾಯಿಚೂರು : ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ.
ಹೈದರಾಬಾದ್ : ೬೧, ೬೩.
ಬೆಂಗಳೂರು : ೬೮.

ಕಾವ (ವೆ) ಪರೀಕ್ಷೆ

ಮೊದಲನೆಯ ತರಗತಿ : ೫.

ಎರಡನೆಯ ತರಗತಿ

ಮೈಸೂರು : ೧, ೨, ೩, ೪, ೬, ೭.
ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ : ೮, ೯, ೧೧, ೧೨, ೧೩, ೧೪, ೧೬, ೧೭, ೧೮, ೧೯, ೨೦, ೨೧, ೨೩, ೨೫.
ಧಾರವಾಡ : ೨೭, ೨೮, ೨೯, ೩೦, ೩೧, ೩೨, ೩೪, ೩೫, ೩೬, ೩೭, ೩೮, ೧೮೪.
ಬಿಜಾಪುರ : ೪೦, ೪೧, ೪೨, ೪೩, ೪೪, ೪೬, ೪೭, ೪೮, ೫೦, ೫೧, ೫೨, ೫೩, ೫೪, ೫೫, ೬೨, ೬೩, ೬೪, ೬೬, ೬೭, ೬೮, ೬೯, ೭೦, ೭೧, ೭೨, ೧೮೩.
ಬನಹಟ್ಟಿ : ೭೭, ೭೮, ೭೯, ೮೧, ೮೨.
ಶಿರಸಿ : ೮೩, ೮೭, ೮೯, ೯೧, ೯೨, ೯೩, ೯೪.
ಕಲಬುರ್ಗಿ : ೯೭, ೧೧೪, ೧೧೭, ೧೧೮, ೧೨೧, ೧೨೩, ೧೨೪, ೧೮೯, ೧೯೦.
ಯಾದಗಿರಿ : ೧೨೬, ೧೨೯, ೧೩೦, ೧೩೧, ೧೩೨.
ಕುಕನೂರು : ೧೩೩, ೧೩೪, ೧೩೫.
ಕೊಪ್ಪಳ : ೧೩೭, ೧೩೮, ೧೩೯, ೧೪೪, ೧೪೬, ೧೫೦, ೧೫೨, ೧೫೩, ೧೫೫, ೧೫೭, ೧೫೮, ೧೫೯, ೧೬೦, ೧೬೧, ೧೬೨, ೧೬೩, ೧೬೪, ೧೬೫, ೧೬೬.
ರಾಯಿಚೂರು : ೧೭೦, ೧೭೧.
ಹೈದರಾಬಾದ್ : ೧೭೩, ೧೭೪, ೧೮೧.

ಅಂಕಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಯಸುವವರು **ಎಂಟು ಆಣೆ** ಕಳಿಸಿ ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಅಣುಗ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಫಲಿತಾಂಶವನ್ನು ಮುಂದಿನವಾರ ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗುವುದು.

ಕನ್ನಡ ಸುದ್ದಿ

ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೆ ದ್ರವ್ಯಸಹಾಯ:

ಮದ್ರಾಸಿನ ಸ್ಕೂಲ್ ಬುಕ್ ಅಂಡ್ ಲಿಟರೇಚರ್ ಸೊಸೈಟಿಯ ವಾರ್ಷಿಕ ಸಭೆ ಕಳೆದ ಫೆಬ್ರವರಿ ತಾ|| ೨೨ನೆಯ ಸಾಯಂಕಾಲ ನಡೆಯಿತು; ಮತ್ತು ಇತರ ಭಾಷೆಗಳ ಪುಸ್ತಕಗಳೊಂದಿಗೆ, ಈ ಕೆಳಗಣ ೫ ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕಗಳಿಗೂ ರೂ. ೨೫೫ ಸಹಾಯ ದ್ರವ್ಯವಾಗಿ ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು:—

೧. ಸಂಸ್ಕೃತ ಕವಿಚರಿತೆ (ಶ್ರೀ. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯಂಗಾರ್) ಭಾಗ ೩, ರೂ. ೧೦೦ ; ೨. ಸಮಾಜ ವಿಕಾಸಕ್ರಮ (ಶ್ರೀ. ನೆಗಳೂರು ಶ್ರೀನಿವಾಸ) ರೂ. ೫೦ ; ೩. ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮನಶ್ಶಾಸ್ತ್ರ (ಶ್ರೀ. ವಿ. ಕೆ. ಜಾವಲಿ) ರೂ. ೫೦ ; ೪. ಕರ್ಣಾಟಕ ದೂತ ವಾಕ್ಯ (ಶ್ರೀ. ಪಂಡಿತ ಎಚ್. ಶೇಷಯ್ಯಂಗಾರ್) ರೂ. ೩೦ ; ೫. ರೈತನ ಏಳಿಗೆ (ಶ್ರೀ. ಡಿ. ಕೃಷ್ಣಯ್ಯಂಗಾರ್) ರೂ. ೨೫.

೧೯೪೩ ಮುದ್ರಣಕಾರರು: ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಚ್ಚುಕೂಟ, ಬೆಂಗಳೂರು
ಪ್ರಕಟನಕಾರರು: ಬಿ. ವೆಂಕೋಬರಾವ್, ಬಿ.ಎ., ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಪರವಾಗಿ